

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO  
TEISĖS FAKULTETO  
CIVILINĖS IR KOMERCINĖS TEISĖS KATEDRA

**JURGITA MITKEVIČIŪTĖ**

Teisės fakulteto

Magistrantūros neakivaizdinių studijų II kurso

Civilinės teisės specializacijos

CVTmn6-03 grupės studentė

**NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIO REGLAMENTAVIMO IR  
PRAKTIKOS PROBLEMINIŲ ASPEKTŲ ANALIZĖ LIETUVOS TEISMŲ  
PRAKTIKOS PAGRINDU**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė - doc. dr. Julija Kiršienė

Vilnius, 2007

## TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIO REGLAMENTAVIMO KAITA.....	7
2. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGŲ YPATUMAI.....	11
3. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PRAKTIKOS PROBLEMOS.....	17
3.1. Notarų įtraukimo į bylą problemos.....	17
3.2. Civilinės atsakomybės sąlygų taikymo problemos.....	19
3.3. Notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo problemos.....	36
4. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIO REGLAMENTAVIMO PROBLEMOS.....	41
4.1. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo problemos.....	41
4.2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso problema.....	43
5. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS UŽSIENIO VALSTYBĖSE.....	44
5.1. Teisinis reglamentavimas rytų valstybėse.....	45
5.2. Teisinis reglamentavimas vakarų valstybėse.....	48
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	54
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	57
SANTRAUKA.....	67
RESŪMEE.....	68

## IVADAS

### *Temos aktualumas ir problematika*

Lietuvos Respublikos Konstitucijos<sup>1</sup> 30 straipsnyje nustatyta, kad asmeniui padarytos materialinės ir moralinės žalos atlyginimą nustato įstatymas. Vienas iš pažeistos teisės gynimo būdų yra civilinės atsakomybės taikymas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso<sup>2</sup> 6.245 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad civilinė atsakomybė - tai turtinga prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius).

Notarų profesinė veikla, dėl ypatingų jų atliekamų funkcijų, susijusi su didesne žalos atsiradimo tretiesiems asmenims rizika, todėl labai svarbus teisingas ir išsamus notarų civilinės atsakomybės teisinis reglamentavimas bei teisinga jos taikymo praktika.

Pažymėtina, kad Lietuvoje egzistuoja notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktinio taikymo tyrimų stoka. Notarų civilinės atsakomybės teisinis reglamentavimas ir praktinis taikymas nėra plačiai nagrinėti. Paminėtini E. Baranausko<sup>3</sup> straipsnis, kuriame, išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, buvo pateikti notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai, A. Norkūno<sup>4</sup> straipsnis, kuriame, nagrinėjant kaltės sąvoką civilinėje teisėje, buvo aptarta ir notaro kaltė, V. Mikelėno<sup>5</sup> monografija, kurioje nagrinėti profesinę veiklą vykdančių asmenų civilinės atsakomybės ypatumai Lietuvos bei užsienio valstybėse.

Kiti Lietuvos mokslininkai apie notarų civilinę atsakomybę užsimena trumpai, tik pažymėdami, kad notaro civilinė atsakomybė yra vienas pagrindinių stimulų notarams dirbti gerai<sup>6</sup>, bei tai, kad notarui visiškai atsakant už savo veiksmis klientams padarytą žalą, dėl šios garantijos didėja visuomenės pasitikėjimas notariais<sup>7</sup>.

Mokslinės literatūros trūkumas buvo ne tik pagrindinė problema, su kuria susidūrė šio darbo autorė, bet ir aplinkybė, lėmusi temos aktualumą ir naujumą, nes notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemos Lietuvoje nėra nagrinėtos. Todėl, siekiant išsamaus notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo bei teisingos civilinės atsakomybės taikymo praktikos, reikalinga išanalizuoti Lietuvos Respublikos teismų praktiką,

<sup>1</sup> Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

<sup>2</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

<sup>3</sup> E. Baranauskas. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai//Jurisprudencija. 2003, t. 37(29). P. 59-65.

<sup>4</sup> A. Norkūnas. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas//Jurisprudencija. 2002, t. 28(20). P. 112-118.

<sup>5</sup> V. Mikelėnas. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. – Vilnius: Justitia, 1995.

<sup>6</sup> V. Gaivenis. Notaras ir visuomenė//Teisė. 1996, Nr. 1. P. 16-17.

<sup>7</sup> S. Šalkauskienė, V. Nekrošius. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą//Justitia. 2002, Nr. 1-2. P. 4-5.

atskleisti teismų praktikoje kylančias notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemas bei pateikti šių problemų sprendimo būdus.

### ***Darbo apimtis***

Atsižvelgiant į darbo temą, didžiausias dėmesys rašant darbą skiriamas teismų praktikos analizei. Rašydama darbą autorė išnagrinėjo šešiasdešimt tris su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas. Analizuojant minėtas bylas pastebėta, kad ne visada teismams nagrinėjant su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas kyla notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ar praktikos problemų. Todėl darbe minimos ir analizuojamos tik trisdešimt septynios bylos, kuriose buvo pastebėtos notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ar praktikos problemos.

Darbe taip pat analizuojami su notarų civilinės atsakomybės taikymu susiję Lietuvos Respublikos teisės aktai: Notariato įstatymas ir jo pakeitimai, Civilinis kodeksas, Civilinio proceso kodeksas ir kiti.

Rengiant darbą nagrinėti Lietuvos mokslininkų (E. Baranausko<sup>8</sup>, A. Norkūno<sup>9</sup>, V. Gaivenio<sup>10</sup>, S. Šalkauskienės ir V. Nekrošiaus<sup>11</sup>) straipsniai, V. Mikelėno<sup>12</sup> monografija, darbe pasinaudota kai kurių minėtų mokslininkų mintimis.

Siekiant išsiaiškinti, ar, lyginant su užsienio valstybių reglamentavimu, LR Notariato įstatymo 16 straipsnyje tinkamai reglamentuota notarų civilinė atsakomybė, išanalizuoti ir darbe pateikti septyni užsienio valstybių notariatą reglamentuojantys įstatymai bei dešimt užsienio mokslininkų straipsnių.

Paminėtos literatūros analizė padėjo nustatyti ir darbe pateikti teismų praktikoje kylančias notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemas, jų sprendimo būdus, atlikti notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo užsienio valstybėse analizę.

### ***Darbo reikšmė***

*Darbo teorinė reikšmė* - darbe analizuojama ir kritikuojama teismų praktika notarų civilinės atsakomybės taikymo klausimais.

*Darbo praktinė reikšmė* - remiantis teismų praktikos, teisės aktų, teisės doktrinos analize, darbe stengiamasi pateikti konkrečias notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemas bei pasiūlyti kylančių problemų sprendimo būdus.

---

<sup>8</sup> E. Baranauskas. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai//Jurisprudencija. 2003, t. 37(29). P. 59-65.

<sup>9</sup> A. Norkūnas. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas//Jurisprudencija. 2002, t. 28(20). P. 112-118.

<sup>10</sup> V. Gaivenis. Notaras ir visuomenė//Teisė. 1996, Nr.1. P. 16-17.

<sup>11</sup> S. Šalkauskienė, V. Nekrošius. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą//Justitia. 2002, Nr.1-2. P. 4-5.

<sup>12</sup> V. Mikelėnas. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. – Vilnius: Justitia, 1995.

**Hipotezė** - Lietuvos Respublikoje nepakankamai išsamus teisinis reglamentavimas ir netinkamas teisės normų aiškinimas sukelia praktinio notarų civilinės atsakomybės taikymo problemas.

**Darbo objektas** - notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos probleminiai aspektai.

**Darbo dalykas** - Lietuvos teismų praktika, nagrinėjant pirmosios, apeliacinės ir kasacinės instancijų teismų praktiką, teisės aktai ir teisės doktrina.

#### **Darbo tikslas ir uždaviniai**

**Darbo tikslas** - pateikti Lietuvos Respublikos teismų praktikoje kylančias notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemas bei pasiūlyti jų sprendimo būdus.

#### **Darbo uždaviniai:**

1. Išnagrinėti notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaitos įtaką notarų civilinės atsakomybės taikymui;
2. Atskleisti notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumus teismų praktikoje;
3. Įvertinti notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą ir praktinį taikymą pagal susiklosčiusią Lietuvos Respublikos teismų praktiką;
4. Nagrinėjant notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą užsienio valstybėse, išsiaiškinti, ar LR Notariato įstatymo 16 straipsnyje tinkamai reglamentuota notarų civilinė atsakomybė;
5. Atliktos analizės pagrindu, suformuluoti ir pateikti išvadas bei pasiūlymus dėl tinkamo notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir taikymo.

#### **Tyrimo metodai**

Norint pasiekti darbo tikslą, kompleksiskai buvo panaudoti įvairūs metodai:

**Teisinių dokumentų analizės metodas** - pagrindinis šiame darbe taikytas tyrimo metodas. Naudojant šį metodą, nagrinėjami notarų civilinę atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai, teismų praktika, Lietuvos ir užsienio mokslininkų straipsniai.

**Lyginamasis metodas** padėjo išanalizuoti Lietuvos teismų sprendimų ir nutarčių prieštaravimus notarų civilinės atsakomybės taikymo klausimu, Lietuvos bei užsienio valstybių notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo panašumus ir skirtumus.

**Lyginamasis istorinis metodas** darbe naudojamas analizuojant notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaitą.

**Sisteminės analizės metodas** padės sistemiskai išanalizuoti notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemas.

*Apibendrinimo metodas* padės apibendrinti išanalizuotą literatūrą, padaryti išvadas, pasiūlyti problemų sprendimų būdus.

### ***Darbo struktūra***

Darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis, išvados, pasiūlymai, santrauka lietuvių ir vokiečių kalbomis.

Darbo dėstomąją dalį sudaro penki skyriai. Pirmajame skyriuje atskleidžiama notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaita. Antrajame skyriuje nagrinėjami notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai. Trečiajame skyriuje pateikiamos notarų civilinės atsakomybės praktikos problemos. Ketvirtajame skyriuje analizuojamos notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo problemos. Penktajame skyriuje atlikta notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo užsienio valstybėse analizė.

## 1. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIO REGLAMENTAVIMO KAITA

Darbo autorės manymu, notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaitą tikslinga pradėti analizuoti nuo 1974 m. birželio 26 d. Lietuvoje galiojusio Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymo. Tokį darbo autorės pasirinkimą lėmė tai, kad Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymą pripažinus netekusiu galios ir priėmus Lietuvos Respublikos notariato įstatymą bei vėliau keičiant šio įstatymo notarų civilinę atsakomybę reglamentuojančias teisės normas, pokyčiai lėmė teismų klaidų darymą sprendžiant su notarų civiline atsakomybe susijusias bylas – teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad buvo neteisingai nustatomas civilinės atsakomybės subjektas.

Nuo 1974 m. birželio 26 d. Lietuvoje galiojo Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymas<sup>13</sup>, kurio pagrindu funkcionavo valstybinio notariato sistema. Notarai buvo valstybės tarnautojai ir jų atliekami veiksmai buvo pripažįstami valstybinės notarų kontoros veiksmais. Visa atsakomybė už netinkamai atliktus veiksmus tekdavo konkrečiai valstybinei notarų kontorai, o ne atskiram notarui. Dėl notarų neteisėtų veiksmų atsiradusi žala būdavo atlyginama iš valstybės biudžeto.

Po Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo prabėgus šiek tiek daugiau negu dvejiems metams, 1992 m. rugsėjo 15 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos notariato įstatymas<sup>14</sup>, įsigaliojęs nuo 1992 m. gruodžio 1 d. Įstatymo pagrindu Lietuvos notariatas buvo reformuotas lotyniškojo notariato pavyzdžiu. Pereita prie modelio, kuriame notarų veikla grindžiama privačių notarų biurų veikla, t.y. notaras veikia savo sąskaita ir savo rizika. Minėto įstatymo 16 straipsnyje buvo numatyta, kad notaras, pažeidęs įstatymų ar kitų norminių aktų reikalavimus, įstatymų nustatyta tvarka traukiamas civilinės atsakomybės. Taip Notariato įstatymas įtvirtino asmeninę notaro atsakomybę, tačiau ne visi teismai atsižvelgė į tai, kad LR Aukščiausioji taryba 1992 m. rugsėjo 17 d. nutarimo Nr. I-2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“<sup>15</sup> 1 punkte nustatė, kad Lietuvos Respublikos notariato įstatymas įsigalioja nuo 1992 m. gruodžio 1 d. ir nuo to laiko netenka galios 1974 m. birželio 26 d. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymas. Pasitaikė atvejų, kai teismai taikė priimtą, bet dar neįsigaliojusį 1992 m. rugsėjo 15 d. LR Notariato įstatymą. Tokią situaciją puikiai iliustruoja 2000 m. rugsėjo mėn. 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau –

<sup>13</sup> Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1974, Nr. 20-191.

<sup>14</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

<sup>15</sup> Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios tarybos 1992-09-17 nutarimas Nr. I-2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-811.

LAT) Civilinių bylų skyriaus kolegijos išnagrinėta civilinė byla Nr. 3K-3-810/2000 m.<sup>16</sup> Byloje ieškovas nurodė, jog 1992 m. rugsėjo 11 d. pirko butą, kurio pirkimo-pardavimo sutartį pavirtino Kauno miesto 2-osios valstybinės notarinės kontoros notarė. Kauno miesto apylinkės teismas 1997 m. spalio 15 d. sprendimu šią sutartį pripažino negaliojančia, nes joje pasirašė ne buto savininkė, o kitas asmuo. Minėtą sutartį pripažinus negaliojančia, ieškovas kreipėsi į teismą ir prašė atlyginti dėl netinkamai atlikto notarinio veiksmo (notarė, tvirtindama sutartį, nepatikrino sutarties šalių pateiktų asmens dokumentų ir nenustatė jų tapatybės – aut. past.) ieškovo patirtą žalą, kurią, jo teigimu, sutinkamai su LR Notariato įstatymo 16 straipsniu, privalėjo atlyginti atsakovė - notarė.

Byloje Kauno miesto apylinkės teismas 1999 m. gruodžio 15 d. sprendimu ieškinį atmetė remdamasis tuo, jog, ištyrus bylos medžiagą, nenustatyta, kad notarė, tvirtindama ginčo buto pirkimo-pardavimo sutartį, atliko priešingus teisei veiksmus, neatitinkančius įstatymų reikalavimų bei pažeidžiančius teisės normas. Teismas svarstė asmeninės notarės civilinės atsakomybės kilimo klausimą ir taikė priimtą, bet sutarties notarinio patvirtinimo metu dar negaliojusį LR Notariato įstatymą, nors, kaip jau buvo minėta anksčiau, sutartis buvo patvirtinta 1992 m. rugsėjo 11 d., galiojant Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymui ir šiuo atveju notarinis veiksmas atlikusi notarė negalėjo būti tinkamu atsakovu. Dėl notarės neteisėtų veiksmų atsiradusią žalą turėjo atlyginti valstybė.

Tai, nagrinėjant šią bylą, pažymėjo ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija bei LAT Civilinių bylų skyriaus kolegija. Teisėjų kolegijos nutartimis paliko galioti Kauno miesto apylinkės teismo 1999 m. gruodžio 15 d. sprendimą, tačiau nurodė, kad „Nuginčytas sandoris sudarytas 1992 m. rugsėjo 11 d. ir šį sandorį patvirtindama atsakovė buvo Kauno miesto 2-osios valstybinės notarinės kontoros notarė. Tuo metu notarų veiklą reguliavo 1974 m. birželio 26 d. Valstybinio notariato įstatymas, kuris notarų civilinės atsakomybės nenumatė. <...> 1992 m. rugsėjo 15 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, o Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba - Atkuriamasis Seimas, 1992 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. I-2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“ nustatė, kad Lietuvos Respublikos notariato įstatymas įsigalios nuo 1992 m. gruodžio 1 d. ir nuo jo įsigaliojimo dienos neteks galios 1974 m. birželio 26 d. Notariato įstatymas. Iš 1992 m. rugsėjo 15 d. notariato įstatymo seka, kad nuo jo įsigaliojimo nustoja veikęs valstybinis notariatas ir įsteigiamas privatus notariatas. Privatus notariatas nėra valstybinio notariato teisių perėmėjas, nes buvęs notariatas ne reorganizuotas, bet likviduotas“<sup>17</sup>.

<sup>16</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Algirdas Petras Janulaitis v. Kauno miesto 17-ojo notarų biuro notarė Rasa Inokaitienė, tretieji asmenys - Aldona Janonienė, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 3K-3-810/2000 m. (bylų kategorija 7).

<sup>17</sup> Ten pat.



Paminėtina, kad 1992 m. rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas buvo ne kartą keistas. Netikslus pakeistų teisės normų suformulavimas lėmė klaidų darymą teismuose, jiems nagrinėjant su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas.

1994 m. rugsėjo 22 d. priimtas įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“<sup>18</sup>, kuriuo pakeistas LR Notariato įstatymo 16 straipsnis nustatė, kad notaras, atlikdamas LR Notariato įstatyme numatytas funkcijas, pažeidęs įstatymų bei kitų norminių aktų reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka kaip valstybės pareigūnas.

2001 m. gegužės 16 d. LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija išnagrinėjo civilinę bylą Nr. 3K-3-578/2001<sup>19</sup>, kurioje ieškovė prašė priteisti iš atsakovų - notarės ir Lietuvos-Vokietijos UAB „Drauda“ jai padarytą žalą ir teismines išlaidas, kadangi notarė, 1996 m. spalio 18 d., patvirtino paskolos sutartį nenustačiusi paskolos gavėjos asmenybės, reikiamai nepatikrinusi asmenybę patvirtinančių dokumentų ir tokiais veiksmais grubiai pažeisdama LR Notariato įstatymo 31 straipsnį, padarė ieškovei žalą.

Nutartyje LAT konstatavo, kad Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2000 m. lapkričio 23 d. nutarties motyvuojamojoje dalyje nurodė LR Notariato įstatymo 16 straipsnio redakciją (numatytą 1998 m. gegužės 14 d. Lietuvos Respublikos notariato pakeitimo ir papildymo įstatyme - aut. past.), kuri ginčijamos sutarties sudarymo metu (1996 m. spalio 18 d.) dar negaliojo. Tokiu būdu buvo pažeistas teisės principas, kad įstatymai galioja tik į ateitį. Tačiau tuo pačiu LAT kolegija pažymėjo, kad šis pažeidimas neturėjo esminės įtakos teismo nutarties turiniui ir esmei, kadangi ir esant 1994 m. rugsėjo 22 d. įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“ numatytai 16 straipsnio redakcijai, notarams civilinė atsakomybė atsirasdavo bendrais pagrindais, t.y. galiojant abejoms įstatymo redakcijoms, šiuos teisinius santykius reguliavo Civilinio kodekso normos ir notarui buvo taikoma asmeninė civilinė atsakomybė.

LAT nurodė, jog negalima sutikti su kasacinio skundo argumentu, kad pagal 1994 m. rugsėjo 22 d. įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“ numatytą 16 straipsnio redakciją civilinės atsakomybės subjektu už žalą, padarytą atliekant notarinius veiksmus, turėtų būti valstybė, o notaras už žalą turėtų atsakyti atgręžtine tvarka, tomis pačiomis sąlygomis, kaip ir valstybės pareigūnas. Notariato įstatymo 6 straipsnio 5 dalimi (numatyta 1994 m. rugsėjo 22 d. įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“ – aut. past.) notarami įpareigojami apsidrausti dėl galimo ieškinio, jei

<sup>18</sup> Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“// Valstybės žinios. 1994, Nr. 78-1463.

<sup>19</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Laura Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė Dalia Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos UAB „Drauda“, tretysis asmuo - Maiza Dudar, bylos Nr. 3K-3-578/2001 m. (bylų kategorija 39.2.1; 39.4; 67).

notariniais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims būtų padaryta žala. Tai rodo, kad įstatymų leidėjas dar iki nagrinėjamų įvykių (1996 m. spalio 18 d.) buvo aiškiai išreiškęs savo valią, kad notariniais veiksmais padarytą žalą atlygintų ne notaras ir ne valstybė, o draudikas, su kuriuo, vykdydamas Notariato įstatymo 6 straipsnio 5 dalies nuostatą, notaras yra sudaręs civilinės atsakomybės draudimo sutartį.

Vėliau sekė dar du LR Notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymai. 1998 m. gegužės 14 d. įstatymas<sup>20</sup> vėl grįžo prie tikslios notarų asmeninę civilinę atsakomybę numatančios formuluotės nustatydamas, kad už žalą, padarytą kaltais notariniais veiksmais, notaras atsako LR Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Taip pat buvo numatyta, kad notaras privalo atlyginti ne tik savo, bet ir biuro darbuotojų, atliekančių darbinės pareigas, padarytą žalą. Galiausiai, 2003 m. sausio 23 d. priimtas pakeitimas<sup>21</sup> įtvirtino, kad notaras yra atsakingas LR Civilinio kodekso ir LR Notariato įstatymo nustatyta tvarka už savo, savo atstovo ir notaro biuro darbuotojų kaltais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdamas notaro profesinę veiklą.

Tačiau ir dabar, esant, rodos, aiškiam asmeninės notaro civilinės atsakomybės įtvirtinimui, 2001 m. gegužės 18 d. Lietuvos apeliaciniame teisme buvo nagrinėtas ginčas dėl to, ar notarai laikytini viešojo administravimo subjektais, ar privačiais asmenimis<sup>22</sup>. Šioje byloje Vilniaus apygardos teismas nurodė, kad, remiantis LR Notariato įstatymo 2 straipsniu, notaras yra teisingumo ministro skiriamas, valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis įstatyme numatytas funkcijas. Kadangi administracinių bylų teisenos įstatyme nustatyta, kad įstatymais įgaliotų subjektų veikla, skirta įstatymams, kitiems teisės aktams įgyvendinti, laikoma viešojo administravimu, o pareigūnai, turintys tokias teises - viešojo administravimo subjektais, todėl notarai laikytini viešojo administravimo subjektais.

Bylą nagrinėjusi Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad LR Notariato įstatymo 2 straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis notariato įstatyme numatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Taigi, notaro teisinė padėtis yra dvilypė: nors notaro veikla glaudžiai siejama su viešojo pobūdžio funkcijų vykdymu (užtikrinimu, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių), notaras nėra laikomas valstybės tarnautoju. Notaras yra privatus asmuo, materialiai visiškai atsakingas už jam valstybės pavestų

<sup>20</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 49-1329.

<sup>21</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 6<sup>(1)</sup>, 6<sup>(2)</sup>, 15<sup>(1)</sup>, 22<sup>(1)</sup>, 27<sup>(1)</sup> straipsniais ir 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-598.

<sup>22</sup> Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal D. Fokienės atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2000 m. balandžio 12 d. nutarties, bylos Nr. 2-175/2001 m.

funkcijų vykdymą. Notaro vykdomos funkcijos, nors ir turi viešojo pobūdžio elementų, tačiau orientuojamos į civilinių teisinių santykių apyvartos teisėtumo priežiūros užtikrinimą - kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Atliekant valstybės pavestas funkcijas, valdingi įgalinimai notarui nėra suteikti ir jis veikia kaip privatus asmuo, valstybei kontroliuojant jo veiklą.

Taigi, remiantis tuo, kas išdėstyta, galima teigti, kad nuo 1992 m. gruodžio 1 d., išgaliojus 1992 rugsėjo 15 d. Lietuvos Respublikos notariato įstatymui, notaras turi būti laikomas privačiu valstybės įgaliotu asmeniu, atliekančiu notariato įstatyme numatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų bei materialiai atsakingu už vykdant notaro profesinę veiklą padarytą žalą.

## 2. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGŲ YPATUMAI

Teismų praktikoje kilę neaiškumai dėl notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumų lemia notarų civilinės atsakomybės taikymo problemų buvimą (šios problemos darbe bus aptartos vėliau). Todėl, siekiant tinkamai išanalizuoti notarų civilinės atsakomybės praktikos probleminius aspektus, darbo autorė šiame skyriuje analizuos ir pateiks notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumus, nustatytus LAT praktikoje.

Prieš pradėdant analizuoti, pažymėtina, kad šiame skyriuje nėra nagrinėjamos civilinės atsakomybės sąlygos apskritai. Remiantis atlikta LAT nutarčių analize, skyriuje analizuojami ir pateikiami tik notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai, taikomi notarui, kaip vykdančiam profesinę veiklą asmeniui.

Analizuojami notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai suformuluoti LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos išnagrinėtose civilinėse bylose Nr. 3K-3-398/1999 m.<sup>23</sup>, 3K-3-614/2002 m.<sup>24</sup>, Nr. 3K-7-645/2002 m.<sup>25</sup>, Nr. 3K-3-11/2004 m.<sup>26</sup>, Nr. 3K-7-127/2003 m.<sup>27</sup>,

---

<sup>23</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje L. Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė D. Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, bylos Nr. 3K-3-398/1999 m. (bylų kategorija 7, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 12. P. 119-123).

<sup>24</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Bronislovas Leskauskas, Alfonsas Jaras, Ramutė Jarienė, Rasa Jarienė, Vytautas Ilgevičius v. Vilniaus miesto 5-asis notarų biuras, Vilniaus miesto 22-ojo notarų biuro notarė Snieguolė Bylinskienė, tretieji asmenys - Bendra Lietuvos ir Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, UAB draudimo kompanija „Baltic polis“, bylos Nr. 3K-3-614/2002 m. (bylų kategorija 39.2.2).

<sup>25</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. Kauno rajono 1-ojo notarų biuro notarė G. P., Kauno rajono 2-ojo notarų biuro notarė R. B., A. P. ir kiti., bylos Nr. 3K-7-645/2002 m. (bylų kategorija 39.2.3.; 39.6.2.13, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 18. P. 49-54).

<sup>26</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Jolanta Sabaliauskienė, Ingrida Zubienė v. Klaipėdos m. 7-ojo notarų biuro notarė Virginija Joana Martinauskienė, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 3K-3-11/2004 m. (bylų kategorija 39.2.3).

Nr. 3K-3-251/2007 m.<sup>28</sup> bei kitose. Nutartyse išdėstyti notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai, kuriais, pasak LAT, teismams reikėtų vadovautis kiekvienu konkrečiu atveju, sprendžiant dėl notaro civilinės atsakomybės. Apibendrinus išanalizuotas nutartis, galima teigti, kad notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai yra tokie:

**Žala** yra viena iš sąlygų civilinės atsakomybės atsiradimui. Ji suprantama kaip asmens turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jei nebūtų buvę neteisėtų veiksmų<sup>29</sup>. Kalbant apie notarų civilinę atsakomybę, pažymėtina, kad žala gali pasireikšti tuo, jog asmuo praranda turėtą teisę, nes dėl teisės praradimo neigiamai pasikeičia asmens turtinė padėtis, lyginant su ta, kuri buvo iki pažeidimo. Jeigu asmuo praranda turėtą daiktinę teisę, tarkim, įkeitimo teisę, tai jam gali būti padaryti nuostoliai, todėl asmens turtinei padėčiai padaryta neigiama įtaka, pasak LAT, atitinka bendruosius žalos požymius ir gali būti pripažinta žala.

**Neteisėti veiksmai** bendriausia prasme suprantami kaip asmens elgesio neatitikimas teisei. Kalbant apie notarų civilinę atsakomybę, neteisėti veiksmai yra tie, kurie neatitinka ne tik civilinės teisės, bet ir kitų teisės šakų normų reikalavimų ar teisės principų. Vykdam profesinę veiklą, notarui tenka pareiga užtikrinti, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų, todėl notaro veiksmų teisėtumas svarstomas pagal tai, ar notaras nepažeidė jo veiklą reglamentuojančių įstatymų, taip pat kitų teisės normų aktų ar teisės principų. Pažymėtina, kad notaro civilinė atsakomybė atsiranda už žalą, padarytą kaltais neteisėtais notariniais veiksmais, todėl tam, kad notarinį veiksma atlikusį notarą pripažinti materialinės atsakomybės subjektu, būtina nustatyti, kokius kaltus neteisėtus veiksmus notaras atliko, vykdydamas valstybės jam pavestas funkcijas.

**Priežastinis ryšys** tarp neteisėtų veiksmų ir žalos yra sąsaja tarp neteisėto veikimo ir asmeniui atsiradusios žalos, kuri rodo, kad žala yra neteisėto veikimo pasekmė. Ji gali būti susijusi artimesniu ryšiu, betarpiškai, arba gali būti tolimesnis priežastinis ryšys, kai neteisėtas veikimas netiesiogiai turi įtakos žalos atsiradimui. Todėl, sprendžiant priežastinio ryšio buvimo klausimą, turi būti vadovaujamosi tuo, kad teisiškai reikšmingas priežastinis ryšys yra tuomet, kai asmens neteisėti veiksmai lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

---

<sup>27</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Rita Narakienė v. Raimundas Vitkus, Renata Butkauskaitė, 222-ojo Daugiabučių namų savininkų bendrija, tretysis asmuo - AB DK „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-7-127/2003 m. (bylų kategorija 39.2.3, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 19. P. 47-51).

<sup>28</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. notarė V. P., AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys - VĮ Registrų centras, R. V., bylos Nr. 3K-3-251/2007 m. (bylų kategorija 44.5.2.17 (S)).

<sup>29</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

Analizuojant priežastinį ryšį, paminėtina LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-614/2002 m.<sup>30</sup>, kurioje teismai, esant byloje susiklosčiusioms aplinkybėms, priėmė teisingą sprendimą, nepripažindami tarp neteisėtų notaro veiksmų ir ieškovams atsiradusios žalos buvus priežastinį ryšį.

Byloje ieškovai nurodė, kad atsakovė - notarė patvirtino suklastotą UAB „Enija“ steigimo sutartį. Šios sutarties pagrindu įregistruota UAB „Enija“ pradėjo vykdyti neteisėtą, steigimo dokumentuose nenumatytą veiklą - sudarinėti su fiziniais asmenimis piniginių lėšų užsienio valiuta paskolos (pasaugos) sutartis. Ieškovai, tikėdami, kad bendrovė dirba teisėtai, sudarė su ja piniginių lėšų užsienio valiuta paskolos (pasaugos) sutartis. Bendrovė sutarčių sąlygų nevykdė ir dalį jai perduotų pinigų pasisavino. Dėl to ieškovams buvo padaryta turtinė žala. Ieškovų teigimu, žala jiems turėjo atlyginti notarė, nes žala atsirado dėl aplaidžiai pareigas vykdžiusios notarės kaltės, kadangi, jei nebūtų patvirtinta suklastota steigimo sutartis, UAB „Enija“ nebūtų galėjusi vykdyti neteisėtos veiklos ir ieškovai nebūtų patikėję savo pinigų minėtai bendrovei.

LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią bylą, paliko galioti Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo sprendimą, kuriuo ieškinys buvo atmestas, ir Vilniaus apygardos teismo teisėjų kolegijos nutartį, kuria sprendimas buvo paliktas nepakeistas, pažymėjusi, kad „Ryšys tarp notaro padarytų veiksmų ir kilusių pasekmių nėra tiesioginis. <...> Notaro patvirtintas dokumentas atvėrė kelią įmonės veiklai, nes patvirtinto dokumento pagalba atsirado subjektas, kuris pagal įstatymus įgijo įmonės teises. <...> Kasaciniame skunde nurodomas argumentas, kad notaras privalėjo numatyti, kad asmenys gali vykdyti neteisėtą veiklą, yra pernelyg abstraktus. Galimų neigiamų pasekmių numatymas turi būti siejamas su tais neteisėtais veiksmais, kuriuos notaras padarė. Tvirtindamas steigimo sutartį be vieno iš steigėjų tinkamo parašo, notaras neturėjo numatyti neigiamų pasekmių, kurios kiltų apskritai iš įmonės veiklos, kad įmonės veikla ateityje gali būti vykdoma nusikalstamai, išeinant iš įmonei suteiktų veikimo ribų, kitaip pažeidžiant įstatymus ir tuo darant žalą. Toks notaro atsakomybės išplėtimas neprotingai nustatytą atsakomybės pagrindą, kai už žalą būtų verčiamas atsakyti asmuo, kurio neteisėti veiksmai nepakankamai susiję su žala. <...> Susiejimas yra dirbtinis, nes notaro neteisėti veiksmai pagal savo apimtį ir nukentėjusiems asmenims padaryta žala yra atskiriami vienas nuo kito. <...> Piniginių lėšų praradimas atsirado ar buvo labiau sąlygotas kitų asmenų veikimo, o ne notaro. Nukentėjusieji, patikėdami pinigus, veikė laisva valia, atsižvelgdami į tuomet susiklosčiusią situaciją, vadovaudamiesi savo sumetimais. Komercinio pobūdžio sutarties

---

<sup>30</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Bronislovas Leskauskas, Alfonsas Jaras, Ramutė Jarienė, Rasa Jarienė, Vytautas Ilgevičius v. Vilniaus miesto 5-asis notarų biuras, Vilniaus miesto 22-ojo notarų biuro notarė Snieguolė Bylinskienė, tretieji asmenys - Bendra Lietuvos ir Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, UAB draudimo kompanija „Baltic polis“, bylos Nr. 3K-3-614/2002 m. (bylų kategorija 39.2.2).

sudarymo atveju kiekviena šalis turi analizuoti sandorio sudarymo aplinkybes, apsvarstyti perspektyvas ir galimą riziką. <...> Pažeidimus įsteigiant įmonę ir žalą skiria faktinės aplinkybės ir asmenų veiksmai, dėl kurių neteisėtus notaro veiksmus ir žalingas nukentėjusiems pasekmes teismai įvertino kaip nepakankamai susietus. Į priežastinio ryšio grandinę šiuo atveju įsiterpė neteisėtą įmonės veiklą vykdę asmenys, kurių veiklos neteisėtumą sąlygojo jų pačių nuožiūra, o ne neteisėti atsakovo veiksmai. Dėl to priežastinis ryšys tarp notaro veiksmų, padarant pažeidimus įkuriant įmonę, ir nukentėjusiems padarytos žalos, teisiškai vertintinas kaip atsitiktinis, nereikšmingas civilinei atsakomybei. Priežastinis ryšys nenustatytas tokio pobūdžio, kad neteisėti veiksmai galėtų būti traktuojami kaip žalos padarymo tiesioginė ar esminga netiesioginė priežastis<sup>31</sup>.

Kalbant apie priežastinį ryšį, taip pat paminėtina LAT išnagrinėta civilinė byla Nr. 3K-3-156/2005 m.<sup>32</sup>, kurioje, atsižvelgiant į priežastinį ryšį tarp dviejų notarių ir VĮ Registrų centras neteisėtų veiksmų ir ieškovei atsiradusios žalos, žalos atlyginimas ieškovei buvo priteistas iš visų šių asmenų.

Bylos esmė buvo ta, jog nežinomas asmuo, pasinaudojęs R. Levandausko pamestu pasu, kreipėsi į Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybinę įmonę (šiuo metu - VĮ Registrų centras - aut. past.) dėl buto, nuosavybės teise priklausančio R. Levandauskui, perkainojimo, vėliau - dėl pažymos buto įkeitimo sutarčiai sudaryti. Notarė R. Valantiejiene patvirtino R. Levandausko sutuoktine V. Levandauskiene prisistačiusios moters sutikimą įkeisti butą. Ieškovė Z. Sinkevičienė, sudaryta paskolos sutartimi, tariamam R. Levandauskui paskolino 30 000 Lt, o jis skolos grąžinimui užtikrinti įkeitė minėtą, neva jam priklausančią, butą. Sudarydamas paskolos ir hipotekos sutartis, R. Levandausku prisistatęs asmuo, pateikė Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybinės įmonės išduotą pažymą, patvirtinančią, kad jis yra įkeičiamo buto savininkas. Paskolos ir hipotekos sutartis patvirtino notarė J. Valevičienė. Po sutarčių sudarymo paaiškėjus, kad jas sudarė ne R. Levandauskas, o jo vardu veikęs nežinomas asmuo, buvo iškelta baudžiamoji byla dėl sukčiavimo. R. ir V. Levandauskai kreipėsi į teismą, prašydami pripažinti paskolos ir buto įkeitimo sutartis negaliojančiomis. Pripažinus paskolos ir hipotekos sutartis negaliojančiomis, ieškovė Z. Sinkevičienė patyrė 30 000 Lt turtinę žalą ir kreipėsi į teismą dėl patirtos žalos atlyginimo.

Byloje Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija priteisė žalos atlyginimą iš abiejų notarių ir VĮ Registrų centras, pažymėjusi, kad notarės J. Valevičienės, patvirtinusios paskolos ir hipotekos sutartis, veiksmai buvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis,

---

<sup>31</sup> Ten pat.

<sup>32</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė, Zofija Sinkevičienė v. Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valantiejiene ir kiti, bylos Nr. 3K-3-156/2005 m. (bylų kategorija 44.5.2.1).

o notarės R. Valantiejiienės ir VĮ Registrų centras veiksmai, nors tik netiesiogiai turėjo įtakos žalos atsiradimui, tačiau, kaip pažymėjo bylą nagrinėjęs LAT: „Taikant deliktinę atsakomybę, netiesioginis priežastinis ryšys pripažįstamas tinkama civilinės atsakomybės sąlyga, jeigu neteisėti veiksmai padėjo žalai (nuostoliams) atsirasti ar jiems padidėti“<sup>33</sup>.

Taigi, kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, taip pat kai tie sandoriai buvo notariškai tvirtinami remiantis VĮ Registrų centras išduotomis pažymomis, turi būti nustatyta, kurio iš notarų ir VĮ Registrų centras neteisėti veiksmai, ar jų visų padaryti pažeidimai, yra teisiškai reikšmingi civilinei atsakomybei, t.y. lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

Atitinkamai paminėtina, kad, kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, turi būti nustatyta, kurio iš notarų, ar jų visų neteisėti veiksmai, lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

***Kalbant apie kaltę*** pažymėtina, kad, remiantis LAT nutartimis, tam tikrų profesijų (notarų, gydytojų, advokatų ir pan.) veiklos specifika lemia jų civilinės atsakomybės ypatumus. Ypatingą notaro padėtį yra pažymėjusi netgi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija<sup>34</sup>, sprendama bylą nurodžiusi, kad „Notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų (Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2 straipsnio 1 dalis). Įvertinus minėtame Notariato įstatyme reglamentuotus notarams keliamus reikalavimus, jų funkcijas bei uždavinius, sprendžiamas apie išskirtinę notaro, kaip valstybės įgalioto asmens teisinę padėtį, tad nagrinėjant pareiškėjos reiškiama prašymą dėl reikalavimo užtikrinimo priemonių taikymo yra labai svarbu įvertinti šių priemonių taikymo įtaką viešiesiems interesams“.

Reikalavimai notarui, kaip vykdančiam profesinę veiklą asmeniui, apibrėžtini atsižvelgiant į tai, kokia jam tenka teisinė pareiga ir kokio pobūdžio veiklą jis vykdo. Notaras atlieka teisinio pobūdžio veiklą, teikia teisines paslaugas, todėl jas turi suteikti tinkamai bei užtikrinti, kad civiliniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių. Tinkamas teisinių paslaugų suteikimas apima reikalavimus tai daryti kruopščiai, atidžiai ir teisiškai kvalifikuotai. Teisinės paslaugos atlikimas reikalauja vykdyti teisinį faktų įvertinimą. Vadinasi, turi būti nustatyti faktai ir jie turi būti tinkamai kvalifikuoti. Sandorio tvirtinimo metu notaras turi nustatyti faktines sandorio aplinkybes, jas teisiškai įvertinti ir tinkamai teisiškai įforminti. Notaras negali apsiriboti tuo, kad būsimo sandorio šalys pageidauja sudaryti apibrėžtą sandorį (pvz., dovanojimo ar

---

<sup>33</sup> Ten pat.

<sup>34</sup> Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 23 d. nutartis administracinėje byloje D. K. v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, tretysis suinteresuotas asmuo - Lietuvos notarų rūmai, bylos Nr. AS<sup>10</sup>-349/2007 m. (procesinio sprendimo kategorija 54).

įkeitimo). Ar pagal aplinkybes tai bus tam tikros rūšies sandoris, lemia ne vien sandorio šalių pageidavimas. Notaras privalo nustatyti faktinę padėtį, kurioje esant šalys ketina sudaryti sandorį, asmenų pageidaujamas ar prognozuojamas pasekmes, jų pageidaujamas sąlygas ir tikėtinas pasekmes. Taip yra nustatomi tikrieji asmenų ketinimai ir jų laisva valia dėl sandorio sudarymo. Šių ir kitų reikšmingų duomenų pagrindu notaras privalo atlikti teisinį kvalifikavimą ir daryti teisinio pobūdžio išvadas, ar asmenų pageidaujamas sandoris neprieštaraus įstatymams, kokią konkrečiai sutarties rūšį atitinka asmenų nurodytos aplinkybės ir pageidaujamos sąlygos bei tai tinkamai teisiškai įforminti. Atsižvelgiant į šiuos reikalavimus notaro profesinei veiklai, tvirtinant sandorius, notaro kaltė, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, nustatinėtina pagal tai, ar įrodyta, kad notaras konkrečioje situacijoje elgėsi minėtu būdu. Notaro profesija, jo darbas yra veikla, susijusi su rizika padaryti žalą tiek savo, tiek ir trečiųjų asmenų turtui, todėl dėl notarų veiklos reikšmingumo ir ypatingumo notarams taikytini griežtesni atidumo, atsargumo, rūpestingumo reikalavimai, notaro atsakomybės pagrindu gali būti bet kuri, net ir pati lengviausia kaltės forma – paties mažiausio laipsnio neapsižiūrėjimas, nepakankamas atidumas ar net klaida. Todėl nustatinėdami notaro civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindus, teismai turi nustatinėti ne tik tyčios ar neatsargumo, bet ir kitokias nusižengimo formas, kurias nulemia būtent profesinės veiklos specifika. Žemutinė suklydimo riba nustatyta pagal tai, ar notaras padarė viską, ko yra protinga iš jo reikalauti. Jeigu konkrečiu atveju notaras ėmėsi visų teisės aktais numatytų priemonių, atliko kitus veiksmus, kurie, nors ir nenumatyti teisės aktais, bet buvo reikalingi ir jų pagrįsta reikalauti iš notaro, manant, kad tik taip jis tinkamai atliks pareigas, tai civilinė atsakomybė, kuri taikoma kaltės pagrindu, nebūtų galima dėl kaltės paneigimo. Jeigu notaras įrodo, jog atliko viską, kad žala neatsirastų dėl su jo veiksmis susijusių aplinkybių, tai reiškia, kad notaras kaltę paneigė.

Pažymėtina tai, kad kai sandoris yra pripažįstamas negaliojančiu dėl sandorio šalies suklydimo, ši aplinkybė lemia notaro kaltės tyrimą tokiu aspektu, kad turi būti tiriama, ar nėra notaro kaltės dėl sandorį sudariusios šalies suklydimo. Notaras, įrodinėdamas, kad nėra jo kaltės dėl tokio sandorio panaikinimo, turi įrodyti, kad sudarant ir tvirtinant sandorį, ne dėl jo kaltės susiformavo ydinga šalies valia. Turi būti vadovaujamas tuo, kad notaras privalėjo nustatyti esmines faktines sutarties sudarymo aplinkybes ir sąlygas, aiškintis šalių motyvaciją sudaryti sutartį ir jų numatomas ar pageidaujamas pasekmes, išaiškinti teisines, turtines ir kitokias šalims svarbias pasekmes, savarankiškai teisiškai kvalifikuoti faktines aplinkybes ir tada pasiūlyti tinkamai teisiškai įforminti asmenų tikrąją valią dėl sandorio sudarymo.

Apžvelgus notarų civilinės atsakomybės sąlygas, pažymėtina, kad visais atvejais, sprendžiant notaro civilinės atsakomybės buvimo klausimą, turi būti nustatinėjamos visos civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygos - žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp



neteisetų veiksmų ir atsiradusios žalos, kaltė, atsižvelgiant į šių sąlygų ypatumus, taikomus notaro civilinei atsakomybei.

### 3. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PRAKTIKOS PROBLEMOS

Šiame skyriuje darbo autorė nagrinės Lietuvos teismų praktikoje pasitaikančias notarų civilinės atsakomybės taikymo problemas. Išanalizavus teismų praktiką, galima teigti, kad pasitaiko tokios notarų civilinės atsakomybės taikymo problemos:

#### **3.1. Notarų įtraukimo į bylą problemos:**

**3.1.1. Teismai, nagrinėdami bylas dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais, nepaaiškina ieškovams teisės pareikšti ieškinį notarui dėl nuostolių atlyginimo.**

Tokia išvada darytina išanalizavus LAT nutartis civilinėse bylose Nr. 3K-3-1096/2000 m.<sup>35</sup> ir Nr. 3K-3-318/2007 m.<sup>36</sup> Šiose bylose LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad teismai, nagrinėdami bylą iš naujo, turi išaiškinti ieškovui teisę pareikšti ieškinį notarui dėl nuostolių atlyginimo.

Autorės manymu, esant visoms notaro civilinės atsakomybės sąlygoms, tokia LAT nuostata būtų pagrįsta, kadangi teismai turi pareigą padėti šalims ir kitiems dalyvaujantiems byloje asmenims įgyvendinti jų teises (LR Civilinio proceso kodekso 158 straipsnio 3 dalis).

Ši nuostata ypač reikšminga, kai pripažinus sandorį negaliojančiu, negalima pritaikyti dvišalės restitucijos ir iš sąžiningo įgijėjo išieškoti prieš savininko valią prarasto daikto. Tokiais atvejais asmens, praradusio savo turtą prieš savo valią, teisės ginamos reiškiant ieškinį dėl žalos atlyginimo asmeniui, dėl kurio kaltės asmuo turtą prarado prieš savo valią. Atsakomybės subjektu pagal tokį ieškinį dėl nuostolių atlyginimo gali būti sandorį patvirtinęs notaras, jei bus nustatytos visos jo civilinės atsakomybės sąlygos.

#### **3.1.2. Teismai į bylos nagrinėjimą nepagrįstai įtraukia notarą trečiuoju asmeniu.**

Ši problema išskiriama išanalizavus LAT nutartį<sup>37</sup>, kurioje Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovo apeliacinį skundą, nurodė, kad „Ieškovo ginama teisė susijusi su notaro patvirtintu sandoriu, o nuosavybės įteisinimas galimas

<sup>35</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Žana Kitova v. Ala Kitova, Daiva Maknevičiūtė, Sergejus Šcelkunovas, Gytis Karalius, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, antstolių kontora prie Kauno miesto apylinkės teismo, UADB „KDK draudimas“, AB „Lietuvos draudimas“, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė, bylos Nr. 3K-3-1096/2000 m. (bylų kategorija 42).

<sup>36</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje D. S. v. S. S., A. K., tretieji asmenys - A. J. D., F. Č., DNSB „Smiltelė“, antstolė L. U., notarė B. V., bylos Nr. 3K-3-318/2007 m. (bylų kategorija 21.4.1.1; 32.5.1; 129.2).

<sup>37</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Vitoldas Matuzas v. Plana Kairienė, Danutė Karklienė, Zenonas Karklys, tretysis asmuo - Jonas Kairys, bylos Nr. 3K-3-338/2005 m. (bylų kategorija 121.18; 121.19.1; 121.20).

tik panaikinus nuosavybę netinkamam pirkėjui, todėl, kolegijos nuomone, į bylą būtina įtraukti sandorį patvirtinusių notarą“. Kadangi notaras nebuvo įtrauktas į bylą, kolegija konstatavo esant absoliutų sprendimo negaliojimo pagrindą. LAT teisėjų kolegija nesutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad yra absoliutus teismo sprendimo negaliojimo pagrindas dėl sutartį tvirtinusio notaro neįtraukimo į bylą. Kolegija pažymėjo, kad šioje byloje notaras neturėjo nei procesinio, nei materialinio suinteresuotumo bylos baigtimi. Be to, ieškovas nenurodė, kokį būtent pažeidimą, tvirtindamas sutartį, padarė notaras, o teigė, kad notarui buvo nurodytas ne tas asmuo, kuris įgijo butą nuosavybėn, todėl, esant ieškovo nurodytoms aplinkybėms, negalėjo atsirasti notaro civilinė atsakomybė ir jis neturėjo būti įtraukiamas į bylą, nes toks sprendimas neturėtų įtakos notaro teisėms ir pareigoms.

Nagrinėjant šį notarų civilinės atsakomybės taikymo probleminį aspektą, darbo autorė mano esant tikslinga tuo pačiu analizuoti jam priešingą probleminį aspektą:

### ***3.1.3. Teismai į bylos nagrinėjimą nepagrįstai neįtraukia notaro trečiuoju asmeniu.***

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą Nr. 2A-317/2003 m.<sup>38</sup>, kaip vieną iš Panevėžio apygardos teismo sprendimo panaikinimo ir bylos perdavimo nagrinėti iš naujo motyvų nurodė notarės neįtraukimą į bylos nagrinėjimą: „Pirmosios instancijos teismas neįvertino ieškovų teiginių apie tai, kad šalių sudarytą pirkimo-pardavimo sandorį tvirtinusi notarė yra atsakovų gera pažįstama ir atliko jų naudai galimai neteisėtus veiksmus, kurių atlikti jai neleido profesinė etika ir kurie sąlygojo galimai neteisėto sandorio sudarymą. Sandorio neteisėtumo konstatavimas sudaro prielaidą svarstyti galimą notaro civilinės atsakomybės klausimą, nes ir pats mažiausias jo neapsižiūrėjimas, neatidumas ar net klaida yra pakankamas notaro atsakomybės pagrindas. Be to, teismų praktikoje įprasta, jog užginčijus notarine tvarka patvirtinto sandorio teisėtumą, jį tvirtinęs notaras įtraukiamas į bylos nagrinėjimą trečiuoju asmeniu.“

Iš šių dviejų probleminių aspektų analizės matyti, kad teismai, nagrinėdami reikalavimą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu, privalo nustatyti, ar teismo priimtas sprendimas turės įtakos notaro teisėms ir pareigoms, ir tik tada įtraukti notarą į nagrinėjamą bylą.

### ***3.1.4. Teismai nepatraukia notarų dalyvauti byloje atsakovais.***

LAT teisėjų kolegija nutartimi Nr. 3K-3-154/2007 m.<sup>39</sup> bylą gražino nagrinėti iš naujo, kaip vieną iš pagrindų nurodžiusi tai, kad nors ieškovė reiškė reikalavimus tik atsakovei, o notarų galimos atsakomybės klausimas nebuvo keliamas, tačiau, atsižvelgiant į LAT formuojamą

<sup>38</sup> Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Vanda Reifienė, Juozapas Reifas v. Edita Žebelienė, Bronius Žebelis, bylos Nr. 2A-317/2003 m. (bylų kategorija 37.8).

<sup>39</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje L. A. v. Z. V., tretieji asmenys - AB „Lietuvos draudimas“, notarės G. S. ir N. K., VĮ Registrų centras, bylos Nr. 3K-3-154/2007 m. (bylų kategorija 21.6; 24.2; 24.3; 30.12.2 (S)).

praktiką, sprendžiant dėl restitucijos taikymo, tikslinga svarstyti ir galimos notarų civilinės atsakomybės klausimą, nes pripažintas negaliojančiu sandoris buvo sudarytas notarine forma.

Paminėtina, kad LR Civilinio proceso kodekso 43 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad „Jeigu nagrinėjant bylą paaiškėja, kad ieškinio reikalavimas gali būti nukreiptas dar kitiems byloje nedalyvaujantiems asmenims, teismas ieškovo prašymu gali patraukti šiuos asmenis dalyvauti byloje atsakovais“<sup>40</sup>. Minėtoje byloje LAT teisėjų kolegija šį straipsnį išaiškino jį išplėsdama ir nurodydama, kad pirmosios instancijos teismas turėtų išspręsti byloje trečiaisiais asmenimis patrauktų dalyvauti notarų procesinę padėtį, taikydamas LR Civilinio proceso kodekso 43 straipsnį ir atsižvelgdamas ne tik į ieškovės, bet ir į atsakovės teisinę poziciją atsakovės ir notarų procesinio bendrininkavimo klausimu. Pasak teisėjų kolegijos, „Nors ieškovė reišė reikalavimus tik atsakovei, notarų galimos atsakomybės klausimas nebuvo keliamas, tačiau, minėta teismo diskrecinė teisė parinkti restitucijos taikymo būdą lemia, kad tikslinga vienoje byloje, atsižvelgiant į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką, svarstyti ir galimos notarų civilinės atsakomybės klausimą sprendžiant dėl restitucijos taikymo, nes pripažintas negaliojančiu 1995 m. rugsėjo 29 d. buto pirkimo-pardavimo sandoris buvo sudarytas notarine forma“<sup>41</sup>.

Atsižvelgiant į proceso ekonomiškumo principą, darbo autorės nuomone, ši LAT nuostata yra teisinga. Kadangi ateityje notarui galėtų būti reišiamas ieškinys dėl padarytos žalos atlyginimo, tikslinga notaro civilinės atsakomybės klausimą svarstyti jau nagrinėjant bylą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu.

### **3.2. Civilinės atsakomybės sąlygų taikymo problemos:**

#### **3.2.1. Teismai netinkamai pasisako dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo.**

Teismų praktikoje kyla teisės klausimai dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo. Tai matyti išanalizavus LAT išnagrinėtą civilinę bylą Nr. 3K-7-645/2002 m.<sup>42</sup> Šioje byloje Kauno miesto apylinkės teismas bei Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija padarė išvadą, kad „<...> ieškovas neįrodė atsakovių kaltės dėl jam padarytos žalos. Notaro civilinė atsakomybė yra deliktinė, jos atsiradimo sąlygos yra žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos bei kaltė. Ieškovas neįrodė šių sąlygų buvimo“<sup>43</sup>.

<sup>40</sup> Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

<sup>41</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje L. A. v. Z. V., tretieji asmenys - AB „Lietuvos draudimas“, notarės G. S. ir N. K., VĮ Registrų centras, bylos Nr. 3K-3-154/2007 m. (bylų kategorija 21.6; 24.2; 24.3; 30.12.2 (S)).

<sup>42</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. Kauno rajono 1-ojo notarų biuro notarė G. P., Kauno rajono 2-ojo notarų biuro notarė R. B., A. P. ir kiti, bylos Nr. 3K-7-645/2002 m. (bylų kategorija 39.2.3; 39.6.2.13, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 18. P. 49-54).

<sup>43</sup> Ten pat.

LAT išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad „Ieškovas byloje dėl notaro padarytos žalos atlyginimo privalo įrodyti padarytą žalą, neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos. Notarui, kuris aiškina, kad jo veiksmai buvo teisėti ir kad jis dėl žalos nekaltas, tenka pareiga įrodyti, kad jis yra padaręs viską, ko iš jo šioje situacijoje gali būti protingai reikalaujama, kad žala nekiltų“<sup>44</sup>.

Civilinėje teisėje galiojant skolininko kaltės prezumpcijai, darbo autorė sutinka su LAT padaryta išvada dėl įrodinėjimo naštos paskirstymo šalims.

### ***3.2.2. Teismai ne visada, spręsdami atsakomybės buvimo klausimą, nustatinėja visas notaro civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygas.***

Konstatuoti esant tokią problemą darbo autorei leidžia Vilniaus apygardos teismo nutarties civilinėje byloje Nr. 2A<sup>31</sup>-323/05<sup>45</sup> analizė. Spręsdama šią bylą apygardos teismo teisėjų kolegija nurodė, kad „Bet kuriuo atveju turi būti nustatyti neteisėti notaro veiksmai bei priežastinis ryšys tarp tų neteisėtų veiksmų ir žalos atsiradimo“<sup>46</sup>.

Taigi, galima konstatuoti, kad šioje byloje teismas netinkamai aiškino ir taikė atsakomybę reglamentuojančias teisės normas, nukrypo nuo LAT suformuotos praktikos, kadangi visais atvejais, sprendžiant notaro civilinės atsakomybės buvimo klausimą, turi būti nustatinėjamos visos notaro civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygos - žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, kaltė.

### ***3.2.3. Teismai netinkamai aiškina notarų pareigas, atsirandančias jiems tvirtinant sandorius, bei neteisėtų veiksmų, kaip vienos iš notarų civilinės atsakomybės sąlygų, klausimą.***

Paminėtina byla Nr. 3K-3-426/2004 m.<sup>47</sup>, kurios esmė ta, jog ieškovas į notarų biurus išsiuntė rašytinį įspėjimą, kuriame nurodoma, kad galioja tik naujojo bendrijos pirmininko pasirašytos pažymos dėl atsiskaitymo už komunalines paslaugas. Notarė su šiuo įspėjimu buvo supažindinta, tačiau, patvirtindama ginčijamą pirkimo-pardavimo sandorį, pažymos apie atsiskaitymą už komunalines paslaugas nepareikalavo.

Vilniaus miesto 1-asis apylinkės teismas bei Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nusprendė, kad notarė, tvirtindama sandorį, vadovavosi laisva šalių valia, teise laisvai disponuoti savo turtu, atsižvelgė į tai, kad nebuvo nustatyti jokie apribojimai

---

<sup>44</sup> Ten pat.

<sup>45</sup> Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje N. G. v. notarė G. Š., bylos Nr. 2A<sup>31</sup>-323/05.

<sup>46</sup> Ten pat.

<sup>47</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje 519-oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. L. R., V. Z., R. V., Vilniaus miesto 26-asis notarų biuras, bylos Nr. 3K-3-426/2004 m. (bylų kategorija 31.4, 31.5, 31.6.1).

disponuoti butu. Pažymos apie įsiskolinimus bendrijai nepareikalavimo teismai nelaikė kliūtimi sandoriui patvirtinti, nes sutartyje buvo nustatytas laikotarpis, per kurį buto pardavėjas privalo sumokėti mokesčius bendrijai. Pasak minėtų teismų, notarė tinkamai atliko pareigą apsaugoti abiejų sandorio šalių interesus, tuo tarpu kontroliuoti šalių asmeninių prievolių vykdymo ji neprivalėjo.

LAT nesutiko su teismų išvadomis ir nurodė, kad „Nuosavybės teisių į gyvenamąją patalpą perleidimas įforminamas notarinės formos sandoriu, todėl įstatymo reikalavimų, susijusių su gyvenamosios patalpos perleidimu, įvykdymą privalo užtikrinti sandorius tvirtinantis notaras. Pagrindas išvadai apie tokią notaro pareigą yra Notariato įstatymo 1 straipsnio ir 2 straipsnio 1 dalies nuostatos. Įstatymas notarams suteikė funkciją užtikrinti fizinių ir juridinių asmenų bei valstybės teisėtų interesų apsaugą. Vykdydamas šią funkciją notaras turi imtis priemonių, kad nebūtų sudaromi neteisėti sandoriai. Buto pirkimo-pardavimo sandorio, sudaryto, neįvykdžius įstatymo nustatytų sąlygų jam sudaryti, taip pažeidžiant įstatymo saugomus trečiųjų asmenų teisėtus interesus, patvirtinimas neatitinka paminėtų Notariato įstatymo nuostatų, todėl notarai privalo imtis reikiamų priemonių, kad tokiems atvejams būtų užkirstas kelias. <...> Prievolė atsiskaityti su bendrija yra aiškiai išskirta iš kitų prievolių, įtvirtinta atskirame įstatymo straipsnio punkte. <...> Šios prievolės įvykdymas turi ypatingą reikšmę, nes susijęs su visų kitų bendrijos narių teisėto intereso per bendriją nekliudomai įgyvendinti savo teises, susijusias su gyvenamosiomis patalpomis, t. y. viešojo intereso, apsauga. <...> Pagal Notariato įstatymo 34 straipsnio 2 dalį notaras turi teisę išreikalauti iš įstaigų, įmonių ir organizacijų žinias ir dokumentus, reikalingus notariniams veiksams atlikti. Atitinkamos žinios ir dokumentai turi būti pateikti notaro nurodytu terminu. Notaras turi ne formaliai patvirtinti sandorį, bet išnaudoti visas įstatymo jam suteiktas teises, kad tinkamai atliktų jam skirtas funkcijas, todėl, prieš patvirtindamas sandorį dėl buto daugiabučiame name perleidimo, turi pareikalauti duomenų apie bendrijos nario atsiskaitymą pagal prievoles su bendrija. <...> Civilinė atsakomybė atsiranda nevykdant įstatymų ar sutartinių įsipareigojimų. Teismų išvados, kad sandorius tvirtinantis notaras neturi tikrinti pardavėjo prievolių įvykdymo, neatitinka Notariato įstatymo 1 straipsnio, 2 straipsnio 1 dalies ir Daugiabučių namų savininkų bendrijų įstatymo 29 straipsnio 1 dalies 8 punkte numatytų papildomų sąlygų patalpų, esančių daugiabučiame name, perleidimui. <...> Šioje normoje nustatyto reikalavimo nepaisymas gali sudaryti pagrindą atsirasti bendrijos nuostoliams, už kuriuos iškyla atsakomybė ir subjektams, leidusiems susidaryti nuostoliams. Atsakomybė iškyla ne tik skolininkui – atsiskaitymo su bendrija nevykdžiusiam pardavėjui, bet

ir specialioje teisės normoje numatytų sąlygų įvykdymo neužtikrinusiam sandorį tvirtinusiame notarui<sup>48</sup>.

Darbo autorės nuomone, minėtoje byloje LAT padarė teisingą išvadą, kadangi iš bylos yra aiškiai matoma, jog notaras pažeidė įstatymų reikalavimus, o žemesnės instancijos teismai netinkamai išaiškino notaro pareigas ir nepagrįstai nusprendė, kad tvirtinant sutartį nebuvo neteisėtų notaro veiksmų. Tačiau, pasitaiko atveju, kai teismai nepagrįstai išplečia neteisėtų veiksmų, kaip vienos iš būtinų civilinės atsakomybės sąlygų, sampratą. Civilinėje byloje Nr. 3K-3-764/2003 m.<sup>49</sup> LAT kolegija konstatavo, kad „Notarui siekiant tinkamai vykdyti nustatytas pareigas, nepakanka vien imtis įstatyme imperatyviai nurodytų priemonių ir nebūtina, kad kiekvienas veiksmas, atliktinas, vykdant notaro funkcijas, būtų įtvirtintas įstatyme ar kitame norminiame akte. Būtina dėti maksimalias pastangas ir pasitelkti visas priemones, neprieštaraujančias įstatymui, kad šios funkcijos būtų atliktos tinkamai. <...> Notarai, kurių profesinėje veikloje asmens tapatybės ir dokumento autentiškumo nustatymas yra labai svarbus, turi savo iniciatyva imtis papildomų priemonių tinkamam pareigų įvykdymui užtikrinti. Priemonių asmenybei nustatyti pakankamumas yra vertinamasis kriterijus, todėl notaras kiekvienu konkrečiu atveju turi spręsti, ar pateiktų dokumentų bei juose esančių asmens identifikavimui reikšmingų duomenų pakanka. <...> Turi būti išnaudojamos galimybės patikrinti asmens duomenis egzistuojančių duomenų bazių pagalba, iš kurių notaras gali gauti informaciją. Ėmęsis pakankamai atsargumo ir rūpestingumo priemonių, nustatant notarinį veiksma prašančio atlikti asmens tapatybę, notaras gali būti laikomas atlikęs visus būtinus veiksmus, siekiant užkirsti kelią neteisėtų sandorių sudarymui. Tokie reikalavimai notarų profesinei veiklai grindžiami būtinumu notarams atitikti profesinės veiklos standartą, kuris savo ruožtu turi užtikrinti įstatymo notariatui suformuluotų uždavinių įgyvendinimą<sup>50</sup>.

Išanalizavusi šią nutartį, darbo autorė mano, kad LAT joje nepagrįstai išplėtė neteisėtų veiksmų sampratą. Nors LAT teisėjų kolegija notarui palieka teisę spręsti, ar pateiktų dokumentų bei juose esančių asmens identifikavimui reikšmingų duomenų pakanka, tačiau, tuo pačiu, nustato notaro kaltę ir neteisėtus veiksmus dėl visų reikalingų priemonių nesiėmimo, nors, minėtoje byloje, notarės, tvirtindamos sutartis, buvo įsitikinę, kad pateiktų dokumentų bei juose esančių asmens identifikavimui reikšmingų duomenų, pakanka. Tokiu atveju tampa neaišku, kokių priemonių notaras privalo imtis, o galiojant notaro kaltės prezumpcijai, notarui tampa sunku įrodyti visų reikalingų priemonių ėmimąsi.

---

<sup>48</sup> Ten pat.

<sup>49</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė v. Zofija Sinkevičienė, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valentiejienė, tretysis asmuo - AB „Lietuvos draudimas“ Kauno filialas, bylos Nr. 3K-3-764/2003 m. (bylų kategorija 39.2.2, 39.9).

<sup>50</sup> Ten pat.

Šiame kontekste taip pat paminėtina Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-237/2006 m.<sup>51</sup>, kurioje teisėjų kolegija nurodė, kad nors notaras neprivalėjo tikrinti realaus sandorių įvykdymo, tačiau dokumentų pasirašymo mechanizmas notarui, kuris yra profesionalus teisininkas, galėjo ir turėjo sukelti abejones sandorių skaidrumu. Notarės paaiškinimas teismui, jog ji nemaniusi, kad abiejose sutartyse dominuoja tie patys pinigai, kolegijos nuomone, „<...> leidžia daryti išvadą, kad notarė nesiaiškino, kokių būdu atsiskaitoma už perkamą butą“. Pažymėtina, kad šioje byloje minima notaro patvirtinta paskolos sutartis pripažinta tariamu sandoriu. LAT nutartyje Nr. 3K-3-667/2003 m.<sup>52</sup> nurodė, kad „CK 1.86 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad tik dėl akių (neketinant sukurti teisnių pasekmių) sudarytas sandoris negalioja. Iš šios normos turinio matyti, jog tariamas sandoris turi paslėptą (neviešą) šalių suderintą sąlygą – išlygą, jog toks sandoris neturi teisinių padarinių“.

Autorės manymu, Lietuvos apeliacinis teismas savo nutartyje nepagrįstai išplėstai aiškino notaro pareigą būti pakankamai atidžiu, atsargiu ir rūpestingu, nes, remiantis paminėta LAT nutartimi Nr. 3K-3-667/2003 m., tariamo sandorio šalys turi paslėptą (neviešą) šalių suderintą sąlygą – išlygą, jog toks sandoris neturi teisinių padarinių, todėl tokiu atveju notaras negali nustatyti esminių faktinių sandorio sudarymo aplinkybių, negali išsiaiškinti šalių motyvacijos sudaryti sandorį ir šalių numatomų ar pageidaujamų pasekmių.

#### **3.2.4. Neturtinės žalos atlyginimo problema.**

LR Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 2 dalyje<sup>53</sup> numatyta, kad neturtinė žala atlyginama tik įstatymų numatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama visais atvejais, kai ji padaryta dėl nusikaltimo, asmens sveikatai ar dėl asmens gyvybės atėmimo bei kitais įstatymų numatytais atvejais. Analizuojant bylas pastebima, kad teismų praktikoje ganėtinais dažnai pasitaiko atveju, kai ieškovai, prašydami taikyti notarui civilinę atsakomybę dėl atliktų neteisėtų veiksmų, prašo priteisti iš notaro ieškovų patirtą neturtinę žalą. Šiuo klausimu išanalizavus bylas, matyti, kad teismų praktika yra vieninga ir teismai pagrįstai atsisako priteisti iš notaro neturtinės žalos atlyginimą ieškovui, remdamiesi LR Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 2 dalimi bei tuo, kad notaro veiklą reglamentuojantis LR Notariato įstatymas neturtinės žalos atlyginimo

<sup>51</sup> Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje V. R. v. O. K., O. J., V. Ž., L. Š., Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, tretieji asmenys - antstolis Leonas Gudeika, Kauno miesto 12-ojo notarų biuro notarė Gintė Kuzabavičienė, Kauno rajono 1-ojo notarų biuro notarė Ramutė Siliūnienė, bylos Nr. 2A-237/2006 m. (bylų kategorija 45.1, 21.1, 21.4.1.3, 21.4.2.7 (S)).

<sup>52</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Olga Dērkač, Jurijus Dērkačius v. Elena Adachovskaja, tretieji asmenys - Klaipėdos miesto 5-asis notarų biuras, Aleksandras Adachovskis, bylos Nr. 3K-3-667/2003 m. (bylų kategorija 15.2.1.3).

<sup>53</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

nenumato. Tačiau, išanalizavus bylą Nr. 3K-3-88/2006 m.<sup>54</sup>, tenka pastebėti, kad LAT teisėjų kolegijai nutartyje Nr. 3K-3-398/1999 m.<sup>55</sup> suformulavus taisyklę, jog, esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas, teismų praktikoje buvo kilęs klausimas dėl draudiko prievolės atlyginti ieškovo patirtą neturtinę žalą.

Byloje ieškovė, kaip vieną iš savo reikalavimų, nurodė prašymą iš notarės priteisti jos kaltais veiksmais ieškovei padarytą neturtinę žalą. Kelmės rajono apylinkės teismas šį ieškovės reikalavimą atmetė pasiremdamas LR Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 2 dalimi.

Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi ieškovės apeliacinį skundą, nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį dėl reikalavimo atlyginti notarės kaltais veiksmais padarytą neturtinę žalą, panaikino, ir šią bylos dalį grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, motyvavusi tuo, kad notarė yra apsidraudusi savo civilinę atsakomybę draudimo kompanijoje, todėl draudiminio įvykio atveju, nepriklausomai nuo notaro kaltės laipsnio, yra atsakingas draudimo sutartimi žalos atsiradimo riziką prisiėmęs draudikas.

Nagrinėdama bylą, LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad nėra nė vieno atvejo, nurodyto LR Civilinio kodekso 6.250 straipsnio 2 dalyje, kurį reikėtų taikyti ir pagal kurį būtų pagrindas iš notaro priteisti neturtinę žalą, tačiau, LAT taip pat nurodė, kad „Byloje draudikas dalyvavo trečiuoju asmeniu. Jo prievolė kyla iš sutarties, bet remiantis draudimo sutarties nuostatomis, jam nebuvo pareikšti reikalavimai dėl draudimo išmokos mokėjimo neturtinei žalai kompensuoti. Draudiko prievolės vykdymas nebuvo nagrinėjimo dalykas pirmojoje ir apeliacinėje instancijose. <...> turi būti įtraukiamas atsakovu naujas asmuo (draudikas – aut. past.), jam reiškiamas reikalavimas pagal naujas faktines ir teisines aplinkybes. Tai iš esmės yra nauja byla dėl draudiko prievolės mokėti draudimo išmoką kaip neturtinės žalos kompensaciją. Tokia byla gali būti užvesta ir išnagrinėta atskirai“<sup>56</sup>.

---

<sup>54</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. V. A. V., M. P., notarė N. B., tretieji asmenys – UAB draudimo kompanija „PZU Baltija“, VĮ Registrų centro Šiaulių filialas, bylos Nr. 3K-3-88/2006 m. (bylų kategorija 44.2.4.2 „(S)“).

<sup>55</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje L. Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė D. Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, bylos Nr. 3K-3-398/1999 m. (bylų kategorija 7, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 12. P. 119-123).

<sup>56</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. V. A. V., M. P., notarė N. B., tretieji asmenys – UAB draudimo kompanija „PZU Baltija“, VĮ Registrų centras Šiaulių filialas, bylos Nr. 3K-3-88/2006 m. (bylų kategorija 44.2.4.2 „(S)“).



Paminėtina, kad LR Vyriausybės nutarimu patvirtintų Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių<sup>57</sup> 10.1 punkte nustatyta, kad nedraudiminis įvykis yra notaro veiksmai, kuriais padaryta neturtinė žala, jeigu draudimo sutartyje nenumatyta kitaip.

Todėl, darbo autorės nuomone, nagrinėjant bylas, kuriose notarui yra keliamas neturtinės žalos atlyginimo reikalavimas, turi būti nagrinėjamos notaro draudimo sutarties sąlygos, tačiau ir tokiu atveju ieškovui bus suteikta galimybė prisiteisti neturtinės žalos atlyginimą iš notaro civilinės atsakomybės draudiko tik tuo atveju, jei pripažinsime esant teisingą LAT suformuluotą taisyklę, kad esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas (šios taisyklės teisingumą darbo autorė nagrinės vėliau, analizuodama teismų praktikoje kylančias problemas dėl notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo).

### **3.2.5. Priežastinio ryšio nustatymo problemos:**

#### **3.2.5.1. Teismai neteisingai nustato priežastinio ryšio buvimą/nebuvimą.**

LAT perdavė iš naujo nagrinėti bylą 3K-3-1589/2002 m.<sup>58</sup>, nurodęs, kad „<...> svarstyti, ar yra priežastinis ryšys tarp ieškovės patirtos žalos ir notarės 1995 m. liepos 12 d. patvirtintos turto įkeitimo sutarties, kadangi ieškovei žala atsirado ne iš įkeitimo sutarties, o dėl buto pirkimo-pardavimo sutarties, kurią netinkamai įvykdė pirkėjas“. Nors šioje byloje Vilniaus miesto 3-asis apylinkės teismas bei Vilniaus apygardos teismas buvo konstatavę esant visas notaro civilinės atsakomybės sąlygas, darbo autorė mano esant teisingą LAT poziciją, kadangi, notarei tvirtinant įkeitimo sutartį, įkeičiamam butui draudimas arba areštas nebuvo uždėti, todėl savininkas galėjo šiuo turtu laisvai disponuoti, o notarė neturėjo pagrindo atsisakyti atlikti notarinį veiksma. Tokiu būdu ieškovei nuostoliai atsirado ne dėl įkeitimo sutarties trūkumų ar neatitikimo įstatymų reikalavimams, o dėl netinkamo pirkėjo pirkimo-pardavimo sutarties vykdymo. Šiuo atveju žemesnės instancijos teismai, priteisdami žalą iš notaro, nepagrįstai nustatė buvus priežastinį ryšį ir taip tarsi įpareigojo notarą tikrinti, kaip sutarties šalys vykdo savo sutartinius įsipareigojimus.

Analizuojant šią problemą, darbo autorė taip pat mano esant reikalinga paminėti Kauno miesto apylinkės teismo išnagrinėtą civilinę bylą Nr. 2-621-521/2006 m.<sup>59</sup> Teismas byloje nusprendė, kad „6500 JAV dolerių, sumokėtų sudarant buto pirkimo-pardavimo sutartį, ieškovas

<sup>57</sup> Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-05-08 nutarimas Nr. 580 „Dėl notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2003, Nr.47-2079.

<sup>58</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Ona Kuorienė v. AB „Lietuvos draudimas“, Vilniaus miesto 6-ojo notarų biuro notarė Dalia Štaupienė, tretieji asmenys - Kęstutis Jasukaitis, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Vilniaus filialas, bylos Nr. 3K-3-1589/2002 m. (bylų kategorija 39.4).

<sup>59</sup> Kauno miesto apylinkės teismo 2006 m. rugsėjo 29 d. sprendimas civilinėje byloje V. V. v. Kauno miesto 14-ojo notarų biuro notarė Vida Penkauskaitė, AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys – VĮ Registrų centras, R. V., bylos Nr. 2-621-521/2006 m. (bylų kategorija 116.1).

prarado ne Kauno miesto apylinkės teismui 2003 m. balandžio 30 d. sprendimu pripažinus negaliojančiu notarės patvirtintą pirkimo-pardavimo sutartį, sudarytą tarp V. V. ir K. B., o tuomet, kai ši butą iš ieškovo nupirkęs G. D., įregistravo jį kaip savo asmeninę nuosavybę<sup>60</sup>. Apylinkės teismo sprendimas buvo apskūstas. Bylą apeliacine tvarka išnagrinėjusi Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nutartyje Nr. 2A-1413-109/2006 m.<sup>61</sup> pažymėjo, kad pripažinus negaliojančia buto pirkimo-pardavimo sutartį tarp K. B. ir V. V., buvo taikyta vienašalė restitucija – butas gražintas K. B. Vienašalė restitucija taikyta todėl, kad V. V. už butą sumokėti 6500 JAV dolerių buvo perduoti nenustatytam asmeniui. Taigi, iš to akivaizdu, kad V. V. patyrė 6500 JAV dolerių nuostolius dėl to, kad notarė nenustatė pardavėjo tapatybės, todėl šiuos nuostolius turi atlyginti notarė.

### ***3.2.5.2. Teismai neįvertina kitų asmenų veiksmų įtakos žalos atsiradimui ir civilinės atsakomybės paskirstymui.***

Šiame poskyryje nagrinėjama kitų notarų, hipotekos teisėjų ir VĮ Registrų centras įtaka žalos atsiradimui ir civilinės atsakomybės paskirstymui, nes, analizuodama teismų praktiką, darbo autorė pastebėjo būtent dėl šių asmenų pasitaikančius notarų civilinės atsakomybės taikymo probleminius aspektus.

#### ***3.2.5.2.1. Esant kelių notarų ir/ar Registrų centro neteisėtiems veiksams, teismuose kyla priežastinio ryšio nustatymo problema.***

Ši problema jau buvo nagrinėta antrajame darbo skyriuje, analizuojant notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumus. Siekiant nuoseklumo, darbo autorė pasikartos ir dar kartą pažymės, kad, kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, taip pat kai tie sandoriai buvo notariškai tvirtinami remiantis VĮ Registrų centras išduotomis pažymomis, turi būti nustatyta, kurio iš notarų ir VĮ Registrų centras neteisėti veiksmai, ar jų visų padaryti pažeidimai, yra teisiškai reikšmingi civilinei atsakomybei, t.y. lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

Atitinkamai, kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, turi būti nustatyta, kurio iš notarų, ar jų visų neteisėti veiksmai, lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

---

<sup>60</sup> Ten pat.

<sup>61</sup> Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. notarė Vida Penkauskaitė, akcinė bendrovė „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 2A-1413-109/2006 m. (bylų kategorija 44.2.4.1.; 44.2.4.2.; 44.5.2.17).

### **3.2.5.2.2. Teismai netiria, kokius neteisėtus veiksmus, lemiančius solidarios civilinės atsakomybės atsiradimą, atliko hipotekos teisėjas.**

Problema matoma iš LAT išnagrinėtos bylos 3K-3-420/2006 m.<sup>62</sup> Šią bylą apeliacine instancija nagrinėjusi Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nurodė, kad „<...> atsakovo AB „Lietuvos draudimas“ argumentas, kad žalos atsiradimui įtakos turėjo hipotekos teismo, priėmusio prašymą dėl hipotekos įregistravimo, veiksmai, yra taip pat teisiškai nepagrįstas, nes hipotekos teismas neprivalėjo tikrinti paskolos sutarties teisėtumo. Dėl to, kolegijos nuomone, negalima paskirstyti civilinės atsakomybės notarei, Teisingumo ministerijai ir ieškovei“<sup>63</sup>. Taigi, apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs byloje esančius įrodymus, padarė išvadą, kad tarp hipotekos teisėjo veiksmų ir ieškovės patirtos žalos nėra priežastinio ryšio, nes hipotekos teisėjas neturėjo pareigos patikrinti paskolos sutarties teisėtumo. LAT teisėjų kolegijos nuomone, „<...> teismas, nustatęs faktines aplinkybes, netinkamai išaiškino ir taikė hipoteką reglamentuojančias teisės normas. Hipotekos registro nuostatų 46.6 punkte nustatyta, kad hipotekos teisėjas ar kitas įgaliotas hipotekos skyriaus darbuotojas, atlikdamas prašymo įregistruoti hipoteką teisinį tyrimą, patikrina, ar įkeitimo sandoris ir jo sąlygos atitinka kitus įstatymo reikalavimus. Tai reiškia, kad hipotekos teisėjas privalėjo patikrinti, ar atsakovas G. A., įkeisdamas ne jam nuosavybės teise priklausantį butą ir užtikrindamas gautos paskolos gražinimą, turėjo teisę atlikti tokius veiksmus. Dėl nurodytų priežasčių teisėjų kolegija konstatuoja, kad hipotekos teisėjas, priimdamas prašymą įregistruoti hipoteką, kai hipotekos lakštas pasirašytas asmens, neturinčio įgaliojimų tai daryti, pažeidė Hipotekos įstatymo 29 straipsnį, Hipotekos registro nuostatų 43, 46.6 punktus. Taigi, teisėjų kolegija pripažįsta, kad hipotekos teisėjo veiksmai yra neteisėti. Dėl to konstatuotina, kad ieškovei žalą padarė keli asmenys – atsakovas G. A., notarė ir hipotekos teisėjas <...> jų pareiga atlyginti žalą yra solidari“<sup>64</sup>.

### **3.2.5.2.3. Teismai nepagrįstai į bylą neįtraukia VĮ Registrų centras.**

Pažymėtina, kad LAT praktika šiuo klausimu nėra vienoda. Nagrinėdama civilinę bylą Nr. 3K-3-1277/2002 m.<sup>65</sup>, LAT teisėjų kolegija ir žemesnės instancijos teismai neatsižvelgė į tai, kad Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės (dabar - VĮ Registrų centras – aut. past.) Kauno filialo darbuotojai išdavė pažymėjimą apie nekilnojamojo turto

<sup>62</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. G. A., AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Kauno miesto 4-ojo notarų biuro notarė Virginija Jarienė, bylos Nr. 3K-3-420/2006 m. (bylų kategorija 44.1; 73.2.6.4.1).

<sup>63</sup> Ten pat.

<sup>64</sup> Ten pat.

<sup>65</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje Žana Kitova v. Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Jūditė Valevičienė, Daiva Maknevičiūtė, tretieji asmenys - UADB „KDK draudimas“, AB „Lietuvos draudimas“, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė, Gytis Karalius, bylos Nr. 3K-3-1277/2002 m. (bylų kategorija 109).

nuosavybę asmeniui, kuris pateikė suklastotą dokumentą. Teismai nurodė, kad šioje byloje nebuvo pagrindo taikyti solidarios atsakomybės, t.y. traukti atsakomybėn ne tik notarę, bet ir Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonę, kadangi, tvirtindamas sandorį, notaras atsako už tinkamą sandorio šalių asmens tapatybės nustatymą net ir tuo atveju, kai yra pateikiamas minėtos įmonės pažymėjimas, išduotas sandorio šaliai.

2003 m. rugsėjo 3 d. nagrinėtoje byloje Nr. 3K-3-764/2003 m.<sup>66</sup>, LAT teisėjų kolegija pakeitė savo nuomonę ir nurodė, kad žemesnės instancijos teismai nepagrįstai netyrė ir neįvertino, ar registro tvarkytojas tinkamai atliko visus būtinus veiksmus turto savininkui nustatyti, ar jų atlikimas nesudarė sąlygų pažeisti ieškovo teises, tuo pačiu, ar nesukliudė paskolos davėjui bei sudarytus sandorius tvirtinusiai notarei įsitikinti turto priklausymu ieškovui. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad „Dokumentus apie ieškovo turimą nuosavybę išdavė Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro VĮ Kauno filialas. Nekilnojamojo turto registras užtikrina valstybinę visų savininkų teisių į nekilnojamąjį turtą apsaugą (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 2 str. 1997 m. spalio 16 d. įstatymo Nr. VIII - 453 redakcija). Minėto įstatymo 17 straipsnis nustato, kad nekilnojamojo turto registro tvarkytojui prašymus paduoda pats turto savininkas arba per atstovą, turintį tam notaro patvirtintą įgaliojimą. Siekiant užtikrinti savininko nuosavybės teisių apsaugą, registro tvarkytojas turi imtis visų priemonių, kad nustatyti, ar dokumentų, būtinų disponuoti nekilnojamuoju turtu, prašo išduoti pats savininkas ar jo atstovas. Baudžiamosios bylos medžiaga patvirtina, kad prašymus registruoti pateikė ne įkeisto turto savininkas, o kitas, savininko neįgaliotas asmuo. Tai tas pats asmuo, kuris pasirašė pripažintus negaliojančiais sandorius. <...> Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas atsako už registre kaupiamų duomenų teisingumą ir apsaugą (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 4 str. 2 d.)”<sup>67</sup>.

Taigi, šioje byloje teisėjų kolegija pagrįstai konstatavo, kad teismai, nagrinėdami reikalavimą atlyginti žalą, privalo nustatyti visus veiksmus asmenų, kurie sudarė sąlygas žalai kilti arba prisidėjo prie žalos atsiradimo, ar jos padidėjimo. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo, kad „Jeigu dėl tokių veiksmų pagal įstatymą atsako keli subjektai, tai teismas privalo įtraukti į bylą visus atsakingus asmenis ir spręsti jų atsakomybės dydžio klausimus, priklausomai nuo atliktų veiksmų ir sukeltų pasekmių, nors žalą patyręs asmuo, reikšdamas ieškinio reikalavimą, būtų nurodęs ne visus žalą padariusius ir prie to prisidėjusius asmenis”<sup>68</sup>.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad nagrinėdami bylą teismai, turėdami duomenų ne tik apie atliekant notarinius veiksmus notarų padarytus pažeidimus, turėtų spręsti klausimą dėl

---

<sup>66</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė v. Zofija Sinkevičienė, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valentiejienė, tretysis asmuo - AB „Lietuvos draudimas“ Kauno filialas, bylos Nr. 3K-3-764/2003 m. (bylų kategorija 39.2.2, 39.9).

<sup>67</sup> Ten pat.

<sup>68</sup> Ten pat.

patraukimo civilinėn atsakomybėn ir kitų subjektų, kurie, nepakankamai apdairiai vykdydami savo pareigas, prisidėjo prie žalos atsiradimo.

#### ***3.2.5.2.4. Teismai netiria ir nevertina VĮ Registrų centras neteisėtų veiksmų ir priežastinio ryšio buvimo.***

Ši problema matoma išanalizavus LAT nutartis civilinėse bylose Nr. 3K-3-295/2006 m.<sup>69</sup> ir Nr. 3K-3-156/2005 m.<sup>70</sup>

Byloje Nr. 3K-3-295/2006 m. Kauno miesto apylinkės teismas dėl VĮ Registrų centras pažymėjo, kad „<...> pažymos įkeitimo išdavimo metu galiojusiame 1996 m. rugpjūčio 23 d. Vyriausybės nutarime Nr. 1011 buvo nustatyta, kad nekilnojamojo turto detalizuotas pažymėjimas išduodamas nekilnojamojo turto savininkui“<sup>71</sup>. Teismas, nustatęs, kad įkeitimo pažyma buvo išduota ne buto savininkui, sprendė, kad VĮ Registrų centras netinkamai įvykdė savo pareigas, todėl turi atlyginti ieškovės patirtą žalą.

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, gavusi VĮ Registrų centras apeliacinį skundą, 2005 m. gruodžio 5 d. nutartimi konstatavo, kad „<...> Respublikinis inventorizavimo, projektavimo ir paslaugų biuras (dabar – VĮ Registrų centras) privalėjo pareikalauti iš detalizuoto pažymėjimo prašančio asmens dokumentų, patvirtinančių jo tapatybę ir nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą, patikrinti šiuos dokumentus ir įsitikinti, ar asmuo turi teisę gauti detalizuotą pažymėjimą. Neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs šias pareigas, šis asmuo atsako už žalą, atsiradusią dėl jo darbuotojų pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo“<sup>72</sup>.

LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad „<...> iš teismų procesinių sprendimų motyvuojamųjų dalių matyti, kad teismai, nustatydami VĮ Registrų centro atsakomybės dalį, tik lakoniškai nurodė, jog šio atsakovo darbuotojų veiksmai, išduodant detalizuotą pažymėjimą įkeitimo sandoriui sudaryti ne įkeičiamo turto savininkui, yra netiesioginė žalos atsiradimo priežastis, tačiau konkrečiai netyrė ir neįvertino, kokius pažeidžiančius nustatytą pažymėjimų išdavimo tvarką veiksmus atliko VĮ Registrų centro darbuotojai“<sup>73</sup>.

Taigi, žemesnės instancijos teismai nevertino, ar VĮ Registrų centras darbuotojai pagal galiojusius teisės aktus atliko visus būtinus veiksmus turto savininko asmenybei nustatyti, ar tie

<sup>69</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. Kauno miesto 8-ojo notarų biuro notarė Laimutė Telksnienė, VĮ Registrų centras, AB „Lietuvos draudimas“, likviduojama UADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-295/2006 m. (bylų kategorija 44.5.2.5; 4.5.2.17; 73.2.6.4.1 (S)).

<sup>70</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė v. Zofija Sinkevičienė, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valantiejiienė ir kiti, bylos Nr. 3K-3-156/2005 m. (bylų kategorija 44.5.2.1).

<sup>71</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. Kauno miesto 8-ojo notarų biuro notarė Laimutė Telksnienė, VĮ Registrų centras, AB „Lietuvos draudimas“, likviduojama UADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-295/2006 m. (bylų kategorija 44.5.2.5; 44.5.2.17; 73.2.6.4.1 (S)).

<sup>72</sup> Ten pat.

<sup>73</sup> Ten pat.

veiksmi sudarė sąlygas pažeisti ieškovės teises, taip pat ar sukliudė paskolos davėjui ir sandorius tvirtinusiai notarei įsitikinti turto priklausymu paskolos gavėjui, nesiaiškino ar VĮ Registrų centas darbuotojai galėjo nustatyti asmens dokumento klastojimo faktą, kokių priemonių ir protingų priemonių jie turėjo ir galėjo imtis toje konkrečioje situacijoje.

Iš nutarties Nr. 3K-3-156/2005 m. analizės matyti, kad Kauno miesto apylinkės teismas 2004 m. birželio 1 d. sprendimu atmetė reikalavimus dėl solidarios civilinės atsakomybės VĮ Registrų centras taikymo motyvuodamas tuo, kad šios įmonės darbuotojai neturi galimybės patikrinti paso bei parašo autentiškumo.

Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad apylinkės teismas nepagrįstai atleido nuo atsakomybės VĮ Registrų centras, kadangi VĮ Registrų centras Kauno filialas išdavė pažymą sandoriams sudaryti nenustatytam asmeniui, kuris nėra nekilnojamojo turto savininkas ir taip pažeidė Nekilnojamojo turto registro įstatymo reikalavimus. Be to, paminėtina, kad VĮ Registrų centras darbuotojai, netinkamai nustatydami besikreipiančio asmens tapatybę, savo pareigas pažeidė net keturis kartus.

LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad „1996 m. rugsėjo 24 d. Nekilnojamojo turto registro įstatymo Nr. I-1539 2 straipsnyje nurodyta, kad Nekilnojamojo turto registras steigiamas valstybinei visų savininkų teisių į nekilnojamąjį turtą apsaugai užtikrinti, oficialiai informacijai apie registre įregistruotą nekilnojamąjį turtą, jo savininkus, savininkų ir kitų asmenų teises į tą turtą ir tų teisių apribojimus teikti. Taigi, Nekilnojamojo turto registro paskirtis – savininkų teisių į nekilnojamąjį turtą apsauga – lemia Nekilnojamojo turto registrą tvarkančios įmonės pareigą maksimaliai rūpestingai vykdyti jai įstatymų nustatytas pareigas ir atsakyti už žalą, atsiradusią dėl netinkamo tokių pareigų vykdymo”<sup>74</sup>.

Kasacinio teismo teisėjų kolegija konstatavo, kad „<...> pagal Nekilnojamojo turto registro įstatymo 17 straipsnio nuostatas, taikomas pagal analogiją, kreiptis į Nekilnojamojo turto registro tvarkytoją su prašymu išduoti pažymą nekilnojamojo turto perleidimo ar įkeitimo sandoriui sudaryti, gali tik pats turto savininkas arba įstatymų nustatyta tvarka jo įgaliotas asmuo, o registro tvarkytojas turi pareikalauti iš besikreipiančio asmens dokumentų, patvirtinančių jo tapatybę ir nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą, patikrinti šiuos dokumentus ir įsitikinti, kad asmuo turi teisę gauti tokią pažymą. Neįvykdęs ar netinkamai įvykdęs šias pareigas, registro tvarkytojas atsako už žalą, atsiradusią dėl pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo. <...> VĮ Registrų centro darbuotojų veiksmi nebuvo tiesioginė žalos atsiradimo priežastis, tačiau tarp šių veiksmų ir atsiradusios žalos yra netiesioginis priežastinis ryšys, nes be

---

<sup>74</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė v. Zofija Sinkevičienė, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valantiejiėnė ir kiti, bylos Nr. 3K-3-156/2005 m. (bylų kategorija 44.5.2.1).

Nekilnojamojo turto registro tvarkytojo išduotos pažymos, neteisėtas įkeitimo sandoris nebūtų buvęs sudarytas. Taikant deliktinę atsakomybę, netiesioginis priežastinis ryšys pripažįstamas tinkama civilinės atsakomybės sąlyga, jeigu neteisėti veiksmai padėjo žalai (nuostoliams) atsirasti ar jiems padidėti, todėl negalima sutikti su kasatoriaus argumentais, kad jo veiksmai neturi priežastinio ryšio su atsiradusia žala<sup>75</sup>.

Darbo autorės nuomone, tais atvejais, kai išduodama pažymas, VĮ Registrų centras pažeidžia teisės aktų reikalavimus ir taip sukliudo sandorius tvirtinančiam notarui įsitikinti, kad sandorio dalyku esantis turtas priklauso sandorio šaliai, teismai turėtų svarstyti dėl solidarios civilinės atsakomybės VĮ Registrų centras taikymo.

#### **3.2.5.2.5. Teismai nepagrįstai netaiko solidarios civilinės atsakomybės.**

Ši problema pastebėta išanalizavus LAT nutartį Nr. 3K-3-156/2005 m.<sup>76</sup> Paminėtoje byloje, Kauno miesto apylinkės teismas, Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija ir LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, pripažinę esant visas abiejų notarių ir VĮ Registrų centras civilinės atsakomybės sąlygas, priteisdami ieškovei žalos atlyginimą, netaikė solidarios atsakomybės, nors, remiantis LR Civilinio kodekso 6.6. straipsnio 3 dalimi<sup>77</sup>, solidarioji skolininkų pareiga preziumuojama, jeigu prievolė susijusi su paslaugų teikimu, jungtine veikla arba kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu.

Pažymėtina, kad, vadovaujantis LR Civilinio kodekso 6.279 straipsniu<sup>78</sup>, kai žalą padariusių asmenų atsakomybė yra solidari, tai žalą patyręs asmuo turi teisę reikalauti, kad prievolę ją atlyginti įvykdytų visi ar keli skolininkai bendrai arba bet kuris iš skolininkų skyrium. Tai, kad teismai neįvertina kitų asmenų veikslių įtakos žalos atsiradimui, nenustato jų kaltės, neteisėtų veikslių ir priežastinio ryšio dėl atsiradusios žalos buvimo, lemia netinkamą civilinės atsakomybės paskirstymą ir gali turėti labai neigiamą įtaką atsakingu už padarytą žalą pripažinto asmens turtinei padėčiai. Todėl, darbo autorės manymu, teismai, nagrinėdami su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas, turėtų labiau išsiginčyti į bylos aplinkybes ir, esant atitinkamai situacijai, nustatinėti ne tik notaro, bet ir kitų asmenų galimą įtaką ieškovo patirtos žalos atsiradimui bei svarstyti solidarios civilinės atsakomybės taikymo klausimą.

#### **3.2.6. Kaltės nustatymo problemos:**

##### **3.2.6.1. Teismai nepagrįstai nenustato notaro kaltės.**

Tokių notarų civilinės atsakomybės taikymo probleminių aspektų darbo autorė išskiria išanalizavusi LAT nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-1350/2001 m.<sup>79</sup> Šioje byloje ieškovas - AB

<sup>75</sup> Ten pat.

<sup>76</sup> Ten pat.

<sup>77</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

<sup>78</sup> Ten pat.

<sup>79</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. Eugenijus Taletas, Vladas Kerpauskas, Algimantas Endriukaitis, Jonas

„Lietuvos žemės ūkio bankas” teigė, kad jis patyrė nuostolių dėl AB „Linuva” valdybos narių ir notarės neteisėtų veiksmų. AB „Linuva” valdyba, pažeisdama Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 27 straipsnio 7 dalį, t.y. neturėdama visuotinio akcininkų susirinkimo pritarimo, 1997 m. rugsėjo 8 d. nutarė papildomai įkeisti administracinį pastatą, kurio vertė sudaro daugiau nei 1/20 dalį bendrovės įstatinio kapitalo vertės, ir suteikė teisę AB „Linuva” generaliniam direktoriui pasirašyti turto įkeitimo sutartį. Notarė, prieš tvirtindama turto įkeitimo sutartį, nepatikrino įgaliojimų, nepareikalavo visų dokumentų, reikalingų šiam sandoriui patvirtinti, nerūpestingai atliko savo pareigas, dėl to buvo patvirtintas įstatymams prieštaraujantis sandoris. Panevėžio apygardos teismas, 2000 m. vasario 28 d. sprendimu, pripažino negaliojančia 1997 m. rugsėjo 12 d. turto įkeitimo sutartį Nr. 11 AB, sudarytą tarp AB „Linuva” ir AB „Lietuvos žemės ūkio bankas” ir priteisė iš banko valstybei 75 000 Lt žyminį mokestį bei kitas turėtas išlaidas. Ieškovas prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų jo naudai 75 044,90 Lt nuostoliams atlyginti. Panevėžio miesto apylinkės teismas ieškinį atmetė, pažymėjęs, kad notarės kaltė nebuvo nustatyta. Panevėžio apygardos teismo bei LAT teisėjų kolegijos su tokiu apylinkės teismo sprendimu sutiko.

Darbo autorės nuomone, šioje byloje teismai nepagrįstai nenustatė notarės kaltės buvimo, kadangi, pagal notarinio veiksmo atlikimo metu galiojusią Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo<sup>80</sup> 27 straipsnio 7 dalį, valdybos sprendimams dėl didesnės kaip 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo vertės ilgalaikio turto dalies pardavimo, perleidimo, nuomos ar įkeitimo, taip pat laidavimo ar garantavimo juo kitų subjektų prievolių įvykdymą, reikalingas visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimas, priimtas ne mažiau kaip 2/3 dalyvaujančiųjų balsų. Tai yra imperatyvi įstatyme įtvirtinta nuostata, todėl darbo autorė mano, kad notarė, prieš tvirtindama turto įkeitimo sandorį, nepareikalavusi visuotinio akcininkų susirinkimo nutarimo, netinkamai atliko savo pareigas, nebuvo pakankamai atidi, rūpestinga ir dėl to buvo patvirtintas įstatymams prieštaraujantis sandoris.

### ***3.2.6.2. Teismai suabsoliutina notaro kaltę, kaip jo civilinės atsakomybės pagrindą.***

Problema išskiriama remiantis žemiau išanalizuotomis LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartimis.

Byloje Nr. 3K-3-11/2004 m.<sup>81</sup>, Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nusprendė, kad „Atsakovės kaltė pripažintina atsižvelgiant į res judicata galią turintį teismo 1999 m. liepos 21 d. sprendimą ir įvertinus jos profesijai keliamus atidumo

---

Jakutis, Eugenijus Budreika, Vladas Vilkas, Algimantas Barauskas, notarė Danutė Jasaitytė, bylos Nr. 3K-3-1350/2001 m. (bylų kategorija 39.6.2).

<sup>80</sup> Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1046.

<sup>81</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Jolanta Sabaliauskienė, Ingrida Zubienė v. Klaipėdos m. 7-ojo notarų biuro notarė Virginija Joana Martinauskienė, AB „Lietuvos draudimas”, bylos Nr. 3K-3-11/2004 m. (bylų kategorija 39.2.3).



reikalavimus”<sup>82</sup>. LAT teisėjų kolegija apygardos teismo sprendimą panaikino ir paliko galioti Klaipėdos miesto apylinkės teismo sprendimą pažymėjusi, kad „<...> notaro civilinė atsakomybė atsiranda už žalą, padarytą kaltais notariniais veiksmais, todėl tam, kad notarinį veiksma atlikusį notarą pripažinti materialinės atsakomybės subjektu, būtina nustatyti, kokius kaltus veiksmus notaras atliko, vykdydamas valstybės jam pavestas funkcijas. <...> Notarui nebuvo nustatyta pareiga tikrinti, ar yra testamentinių įpėdinių, kai dėl paveldėjimo kreipiasi tik įstatyminiai įpėdiniai. Tokia pareiga notarui ir negalėjo būti nustatyta, kadangi nebuvo centralizuoto testamentų registro <...> nėra pagrindo pripažinti, kad atsakovė – notarė, atlikdama notarinius veiksmus, pažeidė kokių nors teisės aktų reikalavimus ar nesiėmė galimų ir jai prieinamų protingų priemonių tam, kad nustatyti pretenduojančius į palikimą asmenis”<sup>83</sup>.

Byloje Nr. 3K-3-295/2006 m.<sup>84</sup>, Kauno miesto apylinkės teismas nusprendė, kad „<...> pripažinus buto įkeitimo ir paskolos sutartis negaliojančiomis dėl subjekto ir valios ydingumo, yra prielaida išvadai, kad notarė, nustatydamą V. J. B. asmenybę, nebuvo pakankamai atidi, o notaro atsakomybę lemia net pati menkiausia klaida”<sup>85</sup>. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija sprendimą paliko nepakeistą. Manytina, kad šie teismai nepagrįstai suabsoliutino notaro civilinę atsakomybę, kadangi ją konstatavo tik abstrakčiai, nenurodę, kokias teisės normas notarė pažeidė, kokie konkretūs jos veiksmai buvo pagrindas žalai atsirasti, taip pat kuo konkrečiai pasireiškė notarės nepakankamas atidumas. LAT teisėjų kolegija šioje byloje taip pat pažymėjo, kad „<...> pagal Notariato įstatymo 16 straipsnį notaras atsako už žalą, padarytą kaltais veiksmais, vykdamas notaro profesinę veiklą. Taigi, nors notaro atsakomybę lemia ir pati lengviausia kaltės forma, tačiau vis dėlto notaro atsakomybė be kaltės negalima. Dėl to, sprendžiant dėl tam tikrą notarinį veiksma atlikusio notaro civilinės atsakomybės, būtina nustatyti, kokius kaltus veiksmus notaras atliko, taip pat įvertinti, ar šis asmuo, toje konkrečioje situacijoje, padarė viską, ko yra protinga iš jo reikalauti”<sup>86</sup>. Be to, darbo autorės nuomone, teisingas ir čia paminėtinas A. Norkūno<sup>87</sup> pastebėjimas, kad nors Lietuvos teismų praktika yra suformulavusi nuostatą, kad profesinės notarų atsakomybės atveju pagrindas civilinei atsakomybei yra net paties mažiausio laipsnio kaltė, tačiau tokiais atvejais reikėtų pagrįsti, kuo pasireškia pati lengviausia kaltės forma, pakankama profesinei atsakomybei ir atrodanti lyg menkiausias neatidumas ar klaida.

---

<sup>82</sup> Ten pat.

<sup>83</sup> Ten pat.

<sup>84</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. Kauno miesto 8-ojo notarų biuro notarė Laimutė Telksnienė, VĮ Registrų centras, AB „Lietuvos draudimas“, likviduojama UADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-295/2006 m. (bylų kategorija 44.5.2.5; 44.5.2.17; 73.2.6.4.1 (S)).

<sup>85</sup> Ten pat.

<sup>86</sup> Ten pat.

<sup>87</sup> A. Norkūnas. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas//Jurisprudencija. 2006, t. 28(20). P. 112-118.

LAT išnagrinėtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-125/2001 m.<sup>88</sup> taip pat matyti, kad nagrinėdami bylą, apylinkės ir apygardos teismai nepagrįstai suabsoliutino notaro kaltę. Šioje byloje buvo nustatyta, kad atsakovas pateikė notarei ieškovės – atsakovo žmonos pasirašytą pareiškimą, kuriuo ji, kaip atsakovo žmona, sutiko įkeisti butą. Ieškovė neginčijo parašo ant pareiškimo, priešingai, nurodė, kad vyrui paprašius, ji pasirašė pareiškimą namuose ir davė vyrui savo pasą. Notarė neatliko jokių notarinių veiksmų ieškovės sutikimo įkeisti turtą įforminimui, nes toks sutikimas buvo įformintas paprasta rašytine forma, kurios, pagal tuo metu galiojusius teisės aktus, užteko sandorio sudarymui. Todėl žemesnės instancijos teismai nepagrįstai konstatavo buvus notarės neteisėtus veiksmus ir kaltę, kadangi notarė minėtoje situacijoje neprivalėjo ir dėl to neatliko jokių veiksmų.

Notaro kaltės suabsoliutinimas matomas ir civilinėje byloje Nr. 3K-7-127/2003 m.<sup>89</sup> Byloje Kauno miesto apylinkės teismas bei Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija nusprendė, kad yra nustatytos visos notaro deliktinės atsakomybės atsiradimo sąlygos. Teismai nurodė, kad nors atsakovas, norėdamas gauti paskolą, nuslėpė faktą, jog yra vedęs, notarės kaltė buvo ta, kad ji, atlikdama notarinius veiksmus, nebuvo pakankamai atidi ir rūpestinga, t. y. nors atsakovo pateiktų dokumentų nepakako jo šeiminei padėčiai bei turto priklausomybei nustatyti, notarė patvirtino turto įkeitimo sandorį, kuris teismine tvarka buvo pripažintas iš dalies neteisėtu.

Nagrinėdamas bylą kasacinis teismas nurodė, kad „Byloje nustatyta, kad viena iš sandorio pusių buvo nesąžininga, siekdama sudaryti sandorį notarui teikė tikrovės neatitinkančius dokumentus ir duomenis, kurių tikrumo notaras objektyviai negalėjo patikrinti. Atsakovas notarui pranešė, kad nėra vedęs, tai patvirtino pareiškimu, su kuriuo buvo supažindinta kita sandorio šalis. Šie veiksmai atitiko nepanaikintos teisingumo ministro 1975 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 8 patvirtintos Notarinių veiksmų atlikimo LTSR valstybinėse notarinėse kontorose instrukcijos 46 punktą. <...> Pažymėtina, kad turto registruose tuo metu nebuvo privaloma žyma, kad asmens vardu yra registruotas sutuoktinių turtas. Vedybų registro ar panašios duomenų bazės, iš kurios notaras galėtų gauti duomenis apie asmens šeimos padėtį ir sudėtį, nebuvo. <...> Negalima sutikti su apeliacinės instancijos teismo nurodymu, kad galima buvo išreikalauti duomenis iš policijos ar Civilinės metrikacijos skyriaus apie asmens šeimos padėtį. Nurodytose įstaigose nėra centrali-

---

<sup>88</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Jūratė Staniulienė v. Artūras Staniulis, Vilniaus miesto 8-ojo notarų biuro notarė R. Čižienė, Lietuvos taupomojo banko Sostinės skyrius, tretysis asmuo - UAB „Vytardas“, bylos Nr. 3K-3-125/2001 m. (bylų kategorija 15.1, 15.2.1.1, 15.2.1.5).

<sup>89</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Rita Narakienė v. Raimundas Vitkus, Renata Butkauskaitė, 222-oji Daugiabučių namų savininkų bendrija, tretysis asmuo - AB DK „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-7-127/2003 m. (bylų kategorija 39.2.3, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 19. P. 47-51).

zuotai kaupiamų duomenų apie asmens šeimos padėtį, asmens vedybų faktą patvirtinančius duomenis galima gauti iš civilinės metrikacijos įstaigos, kurioje registracija atlikta. Jeigu nežinoma, kur metrikacija atlikta, ar ji apskritai sudaryta, tai reikėtų užklausti visas civilinės metrikacijos įstaigas. Tai būtų tikriausias būdas patikrinti, ar asmuo teisingai praneša apie savo šeimos padėtį, tačiau dėl išlaidų ir laiko sąnaudų nėra protinga to reikalauti ir derėtų pasikliauti netiesioginiais patikimais duomenimis, pvz., pažymėjimais iš gyvenamosios vietos apie šeimos sudėtį ir kartu gyvenančius asmenis. Šiuo atveju R. Vitkus turėjo pažymėjimą iš gyvenamosios vietos apie įregistruotus įkeičiamame bute asmenis. Iš pažymos, R. Vitkaus aiškinimo ir turto registracijos vieno asmens vardu fakto notaras sprendė apie asmens šeimos padėtį ir turto asmeninę priklausomybę. Duomenų apie atsakovo šeimos padėtį nepateikė ir kita sandorio šalis, apžiūrėjusi įkeičiamą butą, kuri susipažino su pareiškimu dėl atsakovo šeimos padėties ir jį pasirašė<sup>90</sup>.

Remdamasi tuo, kas išdėstyta, kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija padarė išvadą, kad pagal teismų konstatuotas bylos aplinkybes, reikalavimai notarui užklausti papildomų duomenų apie atsakovo šeimos padėtį nebuvo nustatyti teisės aktais ar būtinumu imtis protingų priemonių. Duomenų visuma, kuria buvo vadovaujama patvirtinant sandorį, atitiko sandorio patvirtinimo metu galiojusių teisės aktų reikalavimus, o teismų nurodyti reikalavimai vertintini kaip nerealūs, neįmanomi įgyvendinti ir todėl minėtu atveju negalimi. LAT pakeitė žemesnės instancijos teismų sprendimą ir nutartį, ir atmetė ieškinį notarui.

Civilinėje byloje Nr. 3K-3-1066/2003 m.<sup>91</sup>, Kauno miesto apylinkės teismas ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija taikė notarei civilinę atsakomybę padarė išvadą, kad notarė, tvirtindama buto dovanojimo sutartį, nebuvo pakankamai rūpestinga ir atidi. Nors notarė keletą kartų sutarties šalims aiškino dovanojimo sutarties esmę, sandorio šalims buvo siūloma pagalvoti, tačiau, pasak minėtų teismų, to fakto nepakanka pripažinti, kad tokiu būdu notarė pašalino visas jai kilusias abejones dėl dovanotojos valios sudaryti būtent šį sandorį. Kauno apygardos teismo kolegijos nuomone, notarė turėjo atsižvelgti į tai, kad sandoriu ketinama neatlygintinai perleisti vienintelį savo būstą pašaliniam, jokiais giminystės ryšiais nesusijusiam asmeniui, notarė galėjo pasiūlyti dovanotojai pasitarti su giminaičiais, artimaisiais, pasikonsultuoti su juristais arba atsisakyti tvirtinti sandorį.

LAT teisėjų kolegija, įvertinusi bylos medžiagą, iš kurios matyti, kad notarė, tvirtindama dovanojimo sutartį, keletą kartų paaiškino dovanotojai dovanojimo sutarties esmę, davė laiko pagalvoti dėl sudaromo sandorio, tačiau sandorio šalims reikalaujant sudaryti dovanojimo sutartį, privalėjo šį sandorį patvirtinti, konstatavo, kad esant tokioms bylose

---

<sup>90</sup> Ten pat.

<sup>91</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Albinas Skučas v. Genovaitė Pakerytė, Renata Butkauskaitė, Antanina Povilanskienė-Kybartienė, AB „Lietuvos draudimas“, BUADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-1066/2003 m. (bylų kategorija 39.6.2.11).

nustatytoms aplinkybėms, nebuvo pagrindo notarės veiksmus, tvirtinant dovanojimo sutartį, pripažinti neapdairiais, nepakankamais, nes dovanotojai buvo sudarytos sąlygos apsigalvoti ir išaiškintos sudaromo sandorio pasekmės. Šių aplinkybių visuma sudarė pagrindą LAT teisėjų kolegijos išvadai, kad tvirtinant dovanojimo sutartį nenustatyta notarės kaltė, kuri būtų pagrindas civilinei atsakomybei atsirasti.

Išnagrinėjus paminėtas bylas akivaizdu, kad žemesnės instancijos teismai suabsoliutina notaro kaltę, kaip jo civilinės atsakomybės pagrindą. Pažymėtina, kad sandorio pripažinimas negaliojančiu dar nesuponuoja notaro civilinės atsakomybės sąlygų, ypač jo kaltės, buvimo. Teismine tvarka pripažinus negaliojančiu notaro patvirtintą sandorį, tai turėtų būti tik prielaida teismams svarstyti, kad galbūt notaras nesiėmė visų iš jo reikalaujamų veiksmų, padarė ne viską, ko yra protinga iš jo reikalauti konkrečioje situacijoje, tačiau jokių atvejų sandorio pripažinimas negaliojančiu negali būti vertinamas kaip notaro kaltės įrodymas.

### ***3.3. Notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo problemos:***

E. Baranauskas<sup>92</sup>, straipsnyje nagrinėdamas notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumus ir aptardamas draudiko atsakomybę, pažymėjo, kad visais atvejais draudiko pareiga mokėti draudimo išmoką turi būti nustatoma remiantis draudimo sutarties sąlygomis bei draudimo santykius reglamentuojančiomis normomis. Tačiau darbo autorei išanalizavus LAT nutartis civilinėse bylose Nr. 3K-3-25/2006 m.<sup>93</sup>, Nr. 3K-3-398/1999 m.<sup>94</sup>, Nr. 3K-3-1063/2002 m.<sup>95</sup> ir kitas matyti, kad:

#### ***3.3.1. Teismai neanalizuoja notarų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių, netinkamai aiškina šių sutarčių sąlygas.***

Byloje 3K-3-1063/2002 m. LAT panaikino Vilniaus miesto 2-ojo apylinkės teismo sprendimą bei Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo. Šioje byloje buvo kilęs ginčas tarp notarės ir jos civilinę atsakomybę apdraudusios draudimo bendrovės. Bylos esmė ta, kad ieškovė 1993 m. vasario 25 d. sudarė notarų civilinės atsakomybės draudimo sutartį su Lietuvos-Vokietijos draudimo UAB „Drauda“. Sutartis įsigaliojo nuo 1993 m. kovo 1 d. ir galiojo iki 1994 m. kovo 1 d. Draudiminiu įvykiu pagal draudimo sutarties 9.1 p. laikoma pirmoji raštiška draudėjui pareikšta pretenzija dėl

<sup>92</sup> E. Baranauskas. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai//Jurisprudencija. 2003, t. 37(29). P. 59-65.

<sup>93</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. notarė L. P., tretieji asmenys - V. O., D. P., UAB „ERGO Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-25/2006 m. (bylų kategorija 73.2.6.4.1; 95.3 (S)).

<sup>94</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje L. Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė D. Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, bylos Nr. 3K-3-398/1999 m. (bylų kategorija 7, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr.12. P. 119-123).

<sup>95</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Daiva Petrauskienė v. UAB „Ergo Lietuva“, tretysis asmuo - AB Lietuvos žemės ūkio bankas, bylos Nr. 3K-3-1063/2002 m. (bylų kategorija 39.4).

žalos atlyginimo, apie kurią draudėjas privalo per 14 dienų informuoti draudiką ir paklusti jo nurodymams. Gavusi AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ 2001 m. sausio 24 d. pretenziją, ieškovė 2001 m. vasario 2 d. pareiškimu kreipėsi į draudimo kompaniją, kaip tai numatė sutartis. Draudikas sutiko, kad draudiminis įvykis įvyko, tačiau suteikti draudiminę apsaugą atsisakė, nes, pasak draudiko, draudiminis įvykis atsitiko pasibaigus draudimo sutarties galiojimui. Dėl to AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ ir notarė pasirašė susitarimą, pagal kurį notarė pripažino, kad esant jos kaltei, buvo pripažinta negaliojančia jos patvirtinta buto įkeitimo sutartis, sudaryta 1993 m. kovo 25 d., kuria buvo užtikrintas paskolos grąžinimas. Notarė sutiko susitarimo sudarymo dienai neįvykdytą paskolos gavėjo išsipareigojimų dalį – 11 000 Lt, atlyginti AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ savo lėšomis. Tokiu būdu notarė perėmė reikalavimo teisę į draudimo išmoką šiai sumai iš draudimo bendrovės. Žemesnės instancijos teismai notarės ieškinį atmetė konstatavę, kad draudimo bendrovė neprivalo atlyginti ieškovės išlaidų pagal jos ir AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ sudarytą susitarimą ir šį susitarimą vertino kaip savarankišką, šalių gera valia sudarytą sandorį. LAT teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad „Nors Draudimo sutarties 12 punkto 5 pastraipoje nustatyta, kad be išankstinio draudiko sutikimo draudėjas neturi teisės patenkinti ar pripažinti nukentėjusiojo pretenzijas, tačiau draudikas atleidžiamas nuo pareigos išmokėti draudimo atlyginimą tik tuo atveju, jeigu draudėjo pareigų pažeidimas draudiminio įvykio atveju turėjo įtakos nuostolių apimčiai. Draudimo sutarties 14 p. numatyta, kad draudikas vykdo išmokėjimus, pripažinęs pretenzijas susitarimo ar teisinę galią turinčio sprendimo pagrindu. Tokiu būdu pagal draudimo sutarties sąlygas draudikas pripažino galimybę atlyginti ne tik žalą, nustatytą įsiteisėjusiu teismo sprendimu, bet ir esant susitarimui“<sup>96</sup>. Be to, LAT teisėjų kolegija konstatavo, kad „Atsakovo (draudiko) argumentai dėl sutarties negaliojimo pareikštai pretenzijai yra nepagrįsti, nes draudimo sutarties 8 punkte nurodyta, kad draudimas galioja toms žalos atlyginimo pretenzijoms, kurios pareiškiamos draudėjui draudimo sutarties galiojimo terminais su sąlyga, kad nusižengimas buvo padarytas prasidėjus draudimo galiojimui ar po aiškiai sutartos ankstesnės datos. Šios sąlygos analizė leidžia daryti išvadą, kad draudiminė apsauga galioja ne tik sutarties galiojimo metu, kaip teigia atsakovas, bet ir po sutarties pasibaigimo, jei nusižengimas padaromas sutarties galiojimo metu. Momentas, kada pretenzija pareiškama, šiuo atveju reikšmės neturi <...> Draudikas neginčijo, kad notarei pareikšta pretenzija yra draudiminis įvykis, todėl ieškovė, žinodama, kad pareiga atlyginti žalą teks jai, ir stengdamasi išvengti didesnių nuostolių bei bylinėjimosi teisme išlaidų, sutiko savanoriškai atlyginti dalį žalos, tuo pačiu sąžiningai tikėdamasi, kad draudimo bendrovė atlygins jos patirtus nuostolius. Įstatymas nedraudžia savanoriškai atlyginti žalą, t.y. nesant teismo sprendimo, todėl

---

<sup>96</sup> Ten pat.

negalima teigti, kad toks įvykis neturi draudiminės apsaugos, juolab, kad draudimo sutartyje nėra nurodyta sąlyga, kad draudiminis įvykis yra siejamas su teismo sprendimo priėmimu<sup>97</sup>.

Iš minėtos bylos matyti, kad žemesnės instancijos teismai netinkamai aiškino tarp notarės ir draudimo bendrovės sudarytą notarės civilinės atsakomybės draudimo sutartį, neanalizavo jos sąlygų, aiškinant sutartį nesilaikė LR Civilinio kodekso 6.193 straipsnyje numatytų sutarčių aiškinimo taisyklių.

Byloje Nr. 3K-3-398/1999 m., LAT pažymėjo, kad „Nustatinėdami notarės kaltės buvimą arba jos nebuvimą, bylą nagrinėję teismai apskritai nesigilino į tą aplinkybę, kad notarė yra apdraudusi savo civilinę atsakomybę, kad ieškinyms pareikštas ne tik notarei, bet ir draudimo įmonei“<sup>98</sup>. Šioje byloje teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas. Šią išvadą LAT teisėjų kolegija dar labiau išplėtojo civilinėse bylose Nr. 3K-3-371/2004 m.<sup>99</sup> ir Nr. 3K-3-25/2006 m.<sup>100</sup> Čia darbo autorė mato esant dar vieną notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo problemą:

***3.3.2. LAT formuojama teismų praktika, kad esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas, nėra teisinga.***

Byloje Nr. 3K-3-371/2004 m.<sup>101</sup>, LAT teisėjų kolegija nurodė, kad draudimo sutartimi draudikas, draudžiantis notaro civilinę atsakomybę, prisiima didesnę riziką, nesiedamas savo, kaip draudiko, pareigos mokėti draudimo išmoką su notaro kalte, todėl notaro neatsargumas ar kaltės nebuvimas patys savaime neatleidžia draudiko nuo prievolės išmokėti draudimo išmoką įvykus draudiminiam įvykiui. Teisėjų kolegija konstatavo, kad visais draudiminių įvykių atvejais, nepriklausomai nuo notaro kaltės buvimo bei laipsnio, draudimo sutartimi prisiėmęs žalos atsiradimo riziką draudikas įsipareigoja mokėti draudimo išmoką. Patyrusio žalą trečiojo asmens tiesioginio reikalavimo teisę draudikui į draudimo išmoką lemia objektyviai įvykęs draudiminis

---

<sup>97</sup> Ten pat.

<sup>98</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje L. Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė D. Jungevičienė, Lietuvos–Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, bylos Nr. 3K-3-398/1999 m. (bylų kategorija 7, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr.12. P. 119-123).

<sup>99</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Daiva Bagdonienė v. Jevgenijus Ivanovas, Vilniaus miesto 4-ojo notarų biuro notarė Aldona Adomaitienė, AB „Lietuvos draudimas“, tretysis asmuo - Teresa Ivanova, bylos Nr. 3K-3-371/2004 m. (bylų kategorija 39.4; 39.6.2.13).

<sup>100</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. notarė L. P., tretieji asmenys - V. O., D. P., UAB „ERGO Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-25/2006 m. (bylų kategorija 73.2.6.4.1; 95.3 (S)).

<sup>101</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Daiva Bagdonienė v. Jevgenijus Ivanovas, Vilniaus miesto 4-ojo notarų biuro notarė Aldona Adomaitienė, AB „Lietuvos draudimas“, tretysis asmuo - Teresa Ivanova, bylos Nr. 3K-3-371/2004 m. (bylų kategorija 39.4; 39.6.2.13).

įvykis – faktas, jog susiję priežastiniu ryšiu notaro neteisėti veiksmai padėjo atsirasti žalai arba prisidėjo prie žalos atsiradimo.

Byloje Nr. 3K-3-25/2006 m. LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad „<...> privalomas profesinės civilinės atsakomybės draudimas yra draudėjo atsakomybės už jo žalą, padarytą atliekant profesinę veiklą, draudimas, todėl žalos atlyginimo trečiajam asmeniui prievolė gali atsirasti net ir nepriklausomai nuo draudėjo ar kitų asmenų, už kuriuos draudėjas atsako, kaltės, išskyrus atvejus, įvardijamus draudimo sutartyje nedraudiminiais. Pagal visuotinai priimtus civilinės atsakomybės draudimo principus, esant civilinės atsakomybės draudimui, trečiojo asmens patirtą žalą turėtų atlyginti draudimo kompanija, kurioje draudėjas yra apdraudęs savo civilinę atsakomybę“<sup>102</sup>.

Taip pat LAT ne kartą yra pažymėjęs, kad egzistuojantys griežti notaro profesinės veiklos reikalavimai bei žalos atsiradimo tretiesiems asmenims rizika, sudaro platesnę notarų civilinės atsakomybės draudimo apimtį – draudžiamas objektyviai tikėtinas žalos tretiesiems asmenims atsiradimas.

Paminėtina, kad civilinėje byloje Nr. 3K-3-331/2001 m.<sup>103</sup>, LAT teisėjų kolegija, neesant notaro civilinės atsakomybės draudimo, darbo autorės nuomone, nepagrįstai pritaikė notarei civilinę atsakomybę neesant notarės kaltės. Šioje byloje, LAT teisėjų kolegija, pažymėjusi, kad esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas, ir nustačiusi, kad pagal notarės civilinės atsakomybės draudimo polisą draudimo atlyginimas nemokamas, jeigu ieškinys priteistas tą dieną, kai draudimo sutartis negaliojo arba buvo suspenduota, nusprendė, kad šiuo atveju minėta aplinkybė neturi reikšmės ieškovės reikalavimų patenkinimo atžvilgiu, nes, konstatavus, kad šiuo atveju ieškovės patirtą žalą turi atlyginti ne draudimo bendrovė, o notarė, pasak teisėjų kolegijos, ieškinys pagrįstai patenkintas, priteisiant reikalaujamą sumą iš notarės.

Darbo autorė mano, kad LAT suformuluota taisyklė, jog esant civilinės atsakomybės draudimui, žalos atlyginimas įmanomas net ir tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas nebūtų galimas, nėra teisinga. LR Notariato įstatymo<sup>104</sup> 6<sup>(2)</sup> straipsnyje numatyta, kad draudikas atlygina notarų kaltais veiksmais, jiems vykdant profesinę veiklą, padarytą žalą. Be to, notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo objektas yra apdraustojo notaro civilinė atsakomybė už tretiesiems asmenims padarytą žalą. Kad būtų galimas civilinės atsakomybės

---

<sup>102</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. notarė L. P., tretieji asmenys - V. O., D. P., UAB „ERGO Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-25/2006 m. (bylų kategorija 73.2.6.4.1; 95.3 (S)).

<sup>103</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Aldona Šulinskienė v. Virginija Joana Martinauskienė, tretieji asmenys - UAB Kauno draudimo kompanija, UAB „Baltic Polis“, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 3K-3-331/2001 m. (bylų kategorija 39.4, 39.6.2).

<sup>104</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.

taikymas, turi būti nustatomos visos notaro atsakomybės atsiradimo sąlygos - žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, kaltė. Todėl draudimo išmokos, kaip notaro padarytos žalos atlyginimo, priteisimas tais atvejais, kai deliktinės civilinės atsakomybės taikymas notarui nėra galimas, yra nepagrįstas, prieštarauja teisės normoms ir peržengia draudimo sutartimi suteikiamos draudiminės apsaugos ribas.

Paminėtina, kad pasitaiko atvejų, kai neišanalizavę notarų civilinės atsakomybės draudimo sutarčių sąlygų:

### ***3.3.3. Teismai neteislingai nustato asmenį, kuriam turi būti pareikštas ieškinys byloje dėl notaro veiksmais padarytos žalos atlyginimo.***

LAT teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą Nr. 3K-3-336/2000 m.<sup>105</sup>, nurodė, kad esant privalomam civilinės atsakomybės draudimui, žalą patyręs asmuo galėtų reikalauti žalos atlyginimo betarpiškai iš draudimo kompanijos (draudiko), o draudėjai byloje turėtų būti trečiaisiais asmenimis, nepareiškančiais savarankiškų reikalavimų, nebent draudėjas ir draudikas būtų susitarę kitaip. Savo civilinę atsakomybę apdraudusio asmens dalyvavimas procese būtinas dėl to, kad ieškinio suma gali viršyti draudimo išmokos sumą ir nulemti subsidiarią draudėjo atsakomybę, t.y. sukurti papildomą draudėjo pareigą atlyginti žalą, viršijančią draudimo išmokos sumą. Esant tokioms aplinkybėms, kai draudimo sutartimi draudėjas ir draudikas draudimo išmokos mokėjimą susieja su teismo sprendimu, kuriuo tenkinamas trečiojo asmens ieškinys draudėjui, žalos atlyginimas priteisiamas iš notaro, kuriam draudikas turi išmokėti draudimo išmoką

Tačiau, kaip matyti ir iš bylos Nr. 3K-3-25/2006 m.<sup>106</sup>, pasitaiko atvejų, kai teismai neteislingai nustato asmenį, kuriam turi būti pareikštas ieškinys dėl notaro veiksmais padarytos žalos atlyginimo.

Minėtą bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai nustatė, kad notarė buvo apdraudusi savo civilinę atsakomybę draudimo bendrovėje, o byloje esančių notarų civilinės atsakomybės, atliekant notarinius veiksmus, draudimo taisyklių 3.1 punkte draudiminiu įvykiu pripažįstamas galutinio ir neskundžiamo teismo sprendimo, kuriuo apdraustajam notarui priteisiama atlyginti juridiniams ir fiziniams asmenims žalą, padarytą dėl jo notarinių veiksmų, atliktų per draudiminį laikotarpį, priėmimas. Tuomet, remiantis įsigaliojusi galutiniu ir neskundžiamu teismo sprendimu, kuriuo priteisiama apdraustajam notarui atlyginti žalą,

<sup>105</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje M. D. Pečiūrienė v. R. Butkauskaitė, A. Urbonienė, UADB „KDK Draudimas“, tretysis asmuo - J. V. Akelaitis, bylos Nr. 3K-3-336/2000 m. (bylų kategorija 62).

<sup>106</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. notarė L. P., tretieji asmenys - V. O., D. P., UAB „ERGO Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-25/2006 m. (bylų kategorija 73.2.6.4.1; 95.3 (S)).



padarytą notariniais veiksmais per draudimo laikotarpį, kai įvykis yra draudiminis ir nėra aplinkybių, atleidžiančių draudimo įmonę nuo draudimo išmokos mokėjimo, draudimo įmonė išmoka juridiniams ar fiziniams asmenims draudimo išmoką per 10 darbo dienų nuo įsiteisėjusio teismo sprendimo nuorašo, raštiško draudėjo (notaro) pranešimo bei dokumentų, nurodančių asmenį, kuriam turi būti išmokėta draudimo išmoka, gavimo. LAT teisėjų kolegija pažymėjo, kad kai draudėjas ir draudikas draudimo sutartyje draudimo išmokos mokėjimą susieja su teismo sprendimu, kuriuo tenkinamas trečiojo asmens ieškinys draudėjui (notarui), ieškinys dėl notaro padarytos žalos atlyginimo turi būti pareiškiamas notarui ir konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, nurodęs, kad reikalauti žalos atlyginimo šioje byloje reikia iš draudiko, neteisingai nustatė asmenį, kuriam turi būti pareikštas ieškinys dėl notarės veiksmais padarytos žalos atlyginimo.

#### **4. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIO REGLAMENTAVIMO PROBLEMAS**

Šiame skyriuje darbo autorė pateikia analizuojant Lietuvos teismų praktiką nustatytas notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo problemas bei, siekiant jas išspręsti, siūlo teisinio reglamentavimo pakeitimus.

##### ***4.1. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo problemos:***

***4.1.1. Nepakankamai išsamus LR Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalies suformulavimas ateityje gali lemti klaidų darymą teismų praktikoje, sprendžiant su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas.***

Vilniaus miesto 3-asis apylinkės teismas išnagrinėjo civilinę bylą Nr. 2-989-631/05<sup>107</sup>, kurios esmė ta, jog notarė patvirtino preliminarią buto pirkimo-pardavimo sutartį. Notarė, tvirtindama sutartį, nepatikrino, ar sutartyje įvardintas nekilnojamasis turtas – butas, nuosavybės teise priklauso pardavėjai, tuo pažeisdama Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalies reikalavimus. Notarei aplaidžiai vykdant savo pareigas, ieškovė patyrė 50 000 Lt nuostolių. Ieškovė nurodė, kad dėl jai atsiradusios žalos, atsakomybė kyla notarei, kuri nevykdė Notariato įstatymo reikalavimų, nepareikalavo buto nuosavybės dokumentų, nesiaiškino, ar šio turto atžvilgiu nėra nustatytų kokių nors apribojimų. Dėl notarės veiksmų patyrusi žalą, ieškovė prašė ją priteisti solidariai iš notarės ir jos civilinę atsakomybę apdraudusios bendrovės.

Byloje atsakovai nesutiko su ieškiniu remdamiesi tuo, kad „Notarė tvirtino preliminarią sutartį, o tai gali būti vertinama tik kaip ketinimų protokolai, kuris patvirtina, kad ateityje bus

---

<sup>107</sup> Vilniaus miesto 3-ojo apylinkės teismo 2005 m. balandžio 20 d. sprendimas civilinėje M. L. v. Vilniaus miesto 6-ojo notarų biuro notarė D. Š., S. L., UAB DK „PZU Baltija“, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 2-989-631/05.

sudaryta sutartis. <...> Notarei nekyla atsakomybė, nes jos veiksmuose nėra veiksmų ar neveikimo dėl kurių būtų pažeistos teisės normos, užtraukiančios civilinę atsakomybę. <...> Preliminarią sutartimi daiktas nebuvo perleidžiamas, todėl notarė neturėjo pareigos reikalauti ateityje ketinamo perleisti nekilnojamo daikto nuosavybės teisinės registracijos dokumentų<sup>108</sup>.

Darbo autorė nuomone, šioje byloje apylinkės teismas priėmė teisingą sprendimą, nustatęs, kad „Notarei D. Š. atsakomybė kyla dėl jos kaltais veiksmais padarytos žalos vykdant profesinę veiklą (Notariato įstatymo 6<sup>2</sup>, 16 straipsniai). Notarė nevykdė Notariato įstatymo 34 ir 51 straipsniuose numatytos teisės ir pareigos išreikalauti iš įstaigų, įmonių ir organizacijų žinias ir dokumentus, reikalingus notariniams veiksams atlikti. <...> Notariato įstatymo 46 straipsnis numato, jog nekilnojamųjų ar kilnojamųjų daiktų, kuriems įstatymų nustatyta privaloma teisinė registracija, perleidimo kito asmens nuosavybėn, nuomos ar perdavimo naudotis kitu būdu, įkeitimo arba kitų daiktinių teisių ar jų suvaržymo sandorius notaras tvirtina tik nustatęs, kad daiktas nuosavybės teise priklauso teisių perleidėjui. Nustatyta, jog tarp ieškovės ir atsakovės S. L. sudaryta sutartis nebuvo sutartis dėl daikto perleidimo kito asmens nuosavybėn. Tai buvo preliminarioji sutartis dėl ateityje ruošiamos sudaryti sutarties dėl nekilnojamojo daikto perleidimo kito asmens nuosavybėn. Darytina išvada, kad notarė, matydama, kokio sandorio siekiama jai pateikta tvirtinti preliminaria sutartimi, turėjo pareigą patikrinti, ar nekilnojamas daiktas tikrai priklauso nuosavybės teise oferentui – S. L., ne tik iš jos pateikto Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro įmonės centrinio duomenų banko išrašo, bet ir naudodamasi Notariato įstatymo 34 straipsnyje įtvirtinta teise išreikalauti iš įstaigų, įmonių ir organizacijų žinias ir dokumentus, reikalingus notariniams veiksams atlikti. Pareigą notarei patikrinti valstybės registruose centriniuose duomenų bankuose esančius duomenis, turinčius esminės reikšmės notarinio veiksmo atlikimui ir asmenų teisėtų interesų apsaugai numato Notariato įstatymo 51 straipsnis. Teismo vertinimu, buto pirkimo-pardavimo preliminari sutartis, kurioje numatyta 50 000 Lt suma, kaip avansinė įmoka už susitariamą pirkti butą, sandorio šalims, o ypač – pirkėjui, fiziniam asmeniui, įmokėjusiam didelę pinigų sumą, yra pakankamai reikšminga ir svarbi, dėl ko šią sutartį ieškovė ir siekė patvirtinti notariškai, pagrįstai, remdamasi savo bendromis teisinėmis žiniomis tikėdamasi, kad notarė imsis visų priemonių apsaugant teisėtumą civiliniuose teisiniuose santykiuose”<sup>109</sup>.

Šioje byloje teismas teisingai pritaikė įstatymo analogiją, nurodydamas, kad ir tvirtindamas preliminarią sutartį, notaras privalo vykdyti LR Notariato įstatymo 46 straipsnyje numatytas pareigas. Tačiau, siekiant ateityje išvengti galimų nesusipratimų, darbo autorė siūlo papildyti LR Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

---

<sup>108</sup> Ten pat.

<sup>109</sup> Ten pat.

#### **„46 straipsnis. Sandorių tvirtinimas ir registravimas**

Nekilnojamųjų ar kilnojamųjų daiktų, kuriems įstatymų nustatyta privaloma teisinė registracija, perleidimo kito asmens nuosavybėn, nuomos ar perdavimo naudotis kitu būdu, įkeitimo arba kitų daiktinių teisių ar jų suvaržymo sandorius, **įskaitant preliminarias sutartis**, notaras tvirtina tik nustatęs, kad daiktas nuosavybės teise priklauso teisių perleidėjui“.

Kita notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo problema buvo nagrinėta pirmame darbo skyriuje, analizuojant notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaitą. Minėtame skyriuje atlikta teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad sprendžiant su notarų civiline atsakomybe susijusias bylas:

##### ***4.1.2. Teismai neteislingai nustato civilinės atsakomybės subjektą.***

Todėl darbo autorė siūlo papildyti LR Notariato įstatymo 2 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

##### **„2 straipsnis. Notaras**

Notaras yra **privatus** valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų“.

##### ***4.2. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso problema:***

***4.2.1. Nepakankamai aiškus LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalies 3 sakinio suformulavimas teismų praktikoje sukelia problemas dėl notaro civilinę atsakomybę apdraudusio draudiko subrogacijos teisės į žalą padariusį asmenį.***

Problema matoma LAT Civilinių bylų skyriaus kolegijos išnagrinėtoje byloje Nr. 3K-3-420/2006 m.<sup>110</sup> Bylos esmė ta, kad ieškovė ir atsakovas G. A. sudarė paskolos sutartį, kuria ieškovė paskolino atsakovui 24 000 Lt. Šią sutartį pavirtino notarė. Paskolos sutarčiai užtikrinti atsakovas įkeitė vieno kambario butą, priklausančią R. Z. nuosavybės teise. Hipotekos teisėjas, priimdamas prašymą įregistruoti hipoteką, nepatikrino, ar hipotekos lakštas pasirašytas tam įgaliojimą turinčio asmens. Buto įkeitimo sutartį teismo sprendimu pripažinus negaliojančia, ieškovės atsakovui G. A. suteiktos paskolos grąžinimas tapo neužtikrintas. Atsakovui G. A. paskolos ieškovei laiku negrąžinus, ieškovė patyrė 24 000 Lt žalą.

Bylą apeliacine tvarka nagrinėjusi Kauno apygardos teismo teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovo AB „Lietuvos draudimas“ argumentas dėl draudiko regresio teisės į žalą padariusį asmenį – atsakovą G. A., yra nepagrįstas ir atmestinas. Pagal LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalį regresio teisė į žalą padariusius asmenis - notarę ir G. A (hipotekos teisėjo

---

<sup>110</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. G. A., AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Kauno miesto 4-ojo notarų biuro notarė Virginija Jarienė, bylos Nr. 3K-3-420/2006 m. (bylų kategorija 44.1; 73.2.6.4.1).

civilinės atsakomybės buvimo šis teismas nepripažino – aut. past.), esant civilinės atsakomybės draudimo teisiniams santykiams, yra negalima, nes draudiko AB „Lietuvos draudimas“ ir draudėjo – notarės sudarytoje civilinės atsakomybės draudimo sutartyje nustatyta, kad regresio teisė draudėjui netaikoma.

LAT teisėjų kolegija konstatavo, kad bylą nagrinėję teismai pažeidė LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalį neteisingai ją išaiškindami. Kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismo nutartyje neteisingai nurodyta, jog subrogacija negalima ir į žalą padariusį asmenį - atsakovą G. A., nes draudiko - AB „Lietuvos draudimas“ ir draudėjo - notarės sudarytoje civilinės atsakomybės draudimo sutartyje nustatyta, kad draudiko regresio teisė netaikoma tik draudėjui. Todėl AB „Lietuvos draudimas“ negali įgyti regresio teisės į notarę, nes notarė yra draudėja pagal jos ir AB „Lietuvos draudimas“ sudarytą civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Tačiau AB „Lietuvos draudimas“ regresio teisę įgis į atsakovą G. A. ir valstybę (pagal LR Civilinio kodekso 6.272 straipsnį žalą, atsiradusią dėl hipotekos teisėjo neteisėtų veiksmų, atlygina valstybė – aut. past.). Kolegija taip pat pažymėjo, kad LR Civilinio kodekso 6.280 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atlyginęs kelių asmenų bendrai padarytą žalą, asmuo turi teisę iš kiekvieno jų reikalauti išmokėtos žalos atlyginimo dalies, proporcingos jų kaltei. Dėl to atsakovas AB „Lietuvos draudimas“ turės regresio teisę į atsakovą G. A. ir valstybę, kad jie atlygintų žalos dalis, kurias už nurodytus asmenis AB „Lietuvos draudimas“ atlygins ieškovei, išmokėjęs draudimo išmoką. Kadangi ši reikalavimo teisė draudikui AB „Lietuvos draudimas“ atsiranda įstatymo pagrindu, todėl tam, kad draudikas galėtų ją įgyvendinti, teismui jos pripažinti nereikia.

Siekiant išvengti dėl nepakankamai aiškaus LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalies 3 sakinio suformulavimo teismų praktikoje kylančių notaro civilinę atsakomybę apdraudusio draudiko subrogacijos teisės į žalą padariusį asmenį problemų, darbo autorė siūlo papildyti LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalies 3 sakinį ir jį išdėstyti taip:

„Subrogacija **draudėjo atžvilgiu** netaikoma draudimo nuo nelaimingų atsitikimų, draudimo ligos atveju, civilinės atsakomybės draudimo atveju, taip pat kitais įstatymų numatytais atvejais“.

## **5. NOTARŲ CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS UŽSIENIO VALSTYBĖSE**

Analizuojant notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą užsienio valstybėse siekiama išsiaiškinti, ar, lyginant su užsienio valstybėse esančiu reglamentavimu, LR Notariato įstatymo 16 straipsnyje įtvirtintas tinkamas notarų civilinės atsakomybės teisinis

reglamentavimas. Analizė atliekama išnagrinėjus rytų ir vakarų valstybėse notariatą reglamentuojančius teisės aktus bei užsienio mokslininkų straipsnius notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir taikymo tema. Skyriuje iš pradžių aprašomas kiekviename nagrinėjamoje valstybėje esantis notariato ir notaro civilinės atsakomybės reglamentavimas, vėliau atliekama lyginamoji analizė bei pateikiamos išvados.

### **5.1. Teisinis reglamentavimas rytų valstybėse:**

Darbe pasirinktos rytų valstybėms, kurios, kaip ir Lietuvos Respublika, yra buvusios Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos sudėtyje.

#### **5.1.1. Armėnija**

Armėnijoje notarų veiklą reglamentuoja 2001 m. gruodžio 4 d. priimtas Notariato įstatymas, įsigaliojęs 2002 m. kovo 1 d.<sup>111</sup> Perskaičius notaro sampratą apibrėžiantį įstatymo 3 straipsnį, susidaro įspūdis, kad notaras Armėnijoje yra priskiriamas prie valstybės tarnautojų, kadangi minėtas straipsnis notarą apibrėžia kaip tarnautoją, kuris Armėnijos Respublikos vardu, laikydamasis Armėnijos Konstitucijos ir įstatymų, vykdo Notariato įstatyme numatytas funkcijas ir kitą veiklą. Tik išsamiau panagrinėjus įstatymą matoma, kad notariatas Armėnijoje vis dėlto yra privatus ir tai labai aiškiai parodo 27 įstatymo straipsnis, kuriame numatyta, kad Armėnijos Respublika neatsako už notarui atliekant tarnybines pareigas jo padarytą žalą. Šis straipsnis taip pat įtvirtina, kad notaras civilinio kodekso nustatyta tvarka atsako turtu tik už tyčia į jį besikreipusiems asmenims padarytą žalą ir įpareigoja notarą apdrausti savo civilinę atsakomybę.

Paminėtina, kad pagal įstatymą notaras neprivalo tikrinti kitų organizacijų ar institucijų išduotų dokumentų ar pareiškimų tikrumo, neprivalo tikrinti tvirtinamose sutartyse ar dokumentuose šalių nurodytų duomenų ar faktų, neturi aiškintis šalių veiksmų tikslų ir neatsako šalims ar tretiesiems asmenims už dėl to atsiradusią žalą, išskyrus atvejus, jei bus įrodyta, kad notaras žinojo arba turėjo žinoti, kad jie neatitinka tikrovės. Matyt, ne veltui apie šį įstatymą kalbėdamas vienos Armėnijoje teisinės paslaugas teikiančios bendrovės vadovas pažymėjo, kad toks įstatymas yra kiekvieno notaro svajonė, nes tiek daug teisių ir tiek mažai atsakomybės neturi jokios kitos valstybės notarai<sup>112</sup>.

<sup>111</sup> О нотариате//<http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1297&lang=rus#3>; prisijungimo laikas: 2007-09-27.

<sup>112</sup> А. Ванецян. Нотариус не должен подменять судью и юриста//Деловой Экспресс. 2005, №36 (644)//  
[http://209.85.135.104/search?q=cache:EtGCqGF9yGQJ:www.express.am/36\\_05/interview.html+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=305&gl=lt](http://209.85.135.104/search?q=cache:EtGCqGF9yGQJ:www.express.am/36_05/interview.html+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=305&gl=lt); prisijungimo laikas: 2007-09-27.

### **5.1.2. Moldova**

Šioje valstybėje notarų veiklą reglamentuoja 2002 m. lapkričio 8 d. priimtas Notariato įstatymas<sup>113</sup>. Remiantis įstatymu, notariatas Moldovoje - vieša teisinė institucija, įgaliota Moldovos Respublikos vardu atlikti notarinius veiksmus ir taip užtikrinti teisėtų asmenų bei valstybės interesų ir teisių apsaugą, o notaras - teikti viešas paslaugas valstybės įgaliotas asmuo. Moldovoje veikia valstybiniai ir privatūs notariatai. Įstatyme nurodoma, kad notaras, tyčia atskleidęs informaciją apie atliktą notarinį veiksmą arba atlikęs teisės aktams prieštaraujančius notarinius veiksmus, privalo atlyginti padarytą žalą, tačiau tik tokiu atveju, jei notaro kaltė yra pripažinta įsiteisėjusiu teismo sprendimu. Už valstybinius notarų atsako ir jų padarytą žalą atlygina valstybė, o privatūs notariatai už padarytą žalą atsakingi patys, visu savo turtu, tačiau jie privalo būti sudarę civilinės atsakomybės draudimo sutartis ir tokiu atveju žalą, neviršijančią draudimo išmokos, atlygina draudimo bendrovė.

### **5.1.3. Rusija**

Notarų veiklą šioje valstybėje reglamentuoja 1993 m. vasario 11 d. priimti Rusijos Federacijos notariato įstatyminiai pagrindai<sup>114</sup>. Kaip savo straipsnyje pažymėjo vienas Rusijos notaras, „Šis įstatymas, kaip esminę naujovę, šalia valstybinio notariato įvedė nepriklausomą notariatą“<sup>115</sup>. Nuo įstatymo įsigaliojimo Rusijoje veikia valstybiniai ir privatūs notariatai, įpareigoti notarinių veiksmų atlikimu užtikrinti fizinių ir juridinių asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą. Įstatymo 17 straipsnyje numatyta, kad privatus notaras, tyčia atskleidęs informaciją apie atliktą notarinį veiksmą arba atlikęs Rusijos Federacijos teisės aktams prieštaraujančius notarinius veiksmus, teismo sprendimu privalo atlyginti padarytą žalą. Kitais atvejais žalą notaras atlygina tik tada, jei ji negali būti atlyginama kita tvarka. Ši nuostata reiškia, kad notaras už netyčia padarytą žalą atsako tuo atveju, jei žala viršija profesinės civilinės atsakomybės draudimo išmoką.

To paties straipsnio 3 dalyje numatyta, kad už valstybinėje notarų kontoroje dirbantį, neteisėtą veiksmą atlikusį notarą, atsako valstybė.

---

<sup>113</sup> Закон Республики Молдова о нотариате//<http://209.85.135.104/search?q=cache:BkH99NU8PgcJ:www.law-moldova.com/laws/rus/notariate04-ru.txt+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=325&gl=lt>; prisijungimo laikas: 2007-09-27.

<sup>114</sup> Основы законодательства Российской Федерации о нотариате//[http://www.notary.ru/index.php?option=com\\_content&task=view&id=1&Itemid=2](http://www.notary.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=1&Itemid=2); prisijungimo laikas: 2007-09-27.

<sup>115</sup> V. S. Repin. Das Notariat Rußlands: Zurück in die Zivilisation//<http://rsw.beck.de/bib/default.asp?vpath=%2Fbibdata%2Fzeits%2FDNotZ%2F1994%2Fcont%2FDNotZ%2E1994%2E284%2E1%2Ehtm&catalog=e:\IndexDT\BeckOnlineENTS&docid=63880&words=Notar+AND+Verantwortung&docURL=%2Fbibdata%2Fzeits%2FDNotZ%2F1994%2Fcont%2FDNotZ%2E1994%2E284%2E1%2Ehtm&CiUserParam3=spezial2.asp&Stemming=STEM>; prisijungimo laikas: 2006-11-30.

Vienas Rusijos žurnalas, rašydamas apie notarų tvirtinamus, šalių sudaromus, sandorius, pažymėjo, kad notaras atsakys tik tuo atveju, jei patvirtins sutartį neatsižvelgdamas į tai, kad jam buvo pateikti aiškiai padirbti dokumentai, kurių padirbimas matomas plika akimi, nes notaras nėra ekspertas - kriminalistas ir neturi jokios papildomos dokumentų tikrumui nustatyti reikalingos įrangos. Kalbant apie asmens veiksnio nustatymą, pabrėžiama, kad notaras nėra gydytojas ir todėl jis gali pastebėti tik aiškius nukrypimus nuo normalaus elgesio. Taip pat notaras nesuteikia garantijos, kad turtas priklauso jį perleidžiančiam asmeniui ir kad ateityje neatsiras tikrieji turto savininkai, reikalaujantys pripažinti perleidimo sutartį negaliojančia. Todėl, pasak žurnalo, vienintelis dalykas, už ką visiškai atsako notaras, yra tai, jog tam tikras sandoris buvo sudarytas jame nurodytu laiku<sup>116</sup>.

#### **5.1.4. Ukraina**

Notariatą šioje šalyje reglamentuoja 1993 m. rugsėjo 2 d. priimtas Ukrainos notariato įstatymas<sup>117</sup>. Notariatu Ukrainoje laikoma organų ir įpareigotų asmenų sistema, įpareigota patvirtinti teises, juridinę reikšmę turinčius faktus bei atlikti kitus įstatymo numatytus notarinius veiksmus, siekiant jiems suteikti teisinį patikimumą. Įstatyme numatyta, kad notarinių veiksmų atlikimas Ukrainoje pavedamas valstybiniais ir privatiems notarams. Žalą, padaryta asmeniui neteisėtais arba nerūpestingais valstybinio notaro veiksmais, atlygina valstybė. Privataus notaro civilinę atsakomybę reglamentuoja 27 įstatymo straipsnis, kuris numato, kad žala, padaryta asmeniui neteisėtais arba nerūpestingais privataus notaro veiksmais, atlyginama visiškai. Privatus notaras įpareigojamas pats atlyginti padarytą žalą ir, siekiant užtikrinti žalos atlyginimą, privalo drausti profesinę civilinę atsakomybę arba į specialią banko sąskaitą įnešti žalos atlyginimą garantuojantį užstatą. Padarytos žalos dydis nustatomas šalių susitarimu arba teismo tvarka.

#### **5.1.5. Gruzija**

Notarų veiklą Gruzijoje reguliuoja 1996 m. gegužės 3 d. priimtas Notariato įstatymas<sup>118</sup>. Priėmus šį įstatymą, Gruzijos notariatas iš valstybinio buvo reformuotas į privatų. Notariatas yra teisinė institucija, kuriai valstybės suteiktų įgaliojimų ribose pavesta notariškai tvirtinti dokumentais įformintus tarp asmenų susiklostančius teisinius santykius bei teisinius faktus.

<sup>116</sup> Когда нужен нотариус//Квадрум.Журнал.2007//[http://209.85.135.104/search?q=cache:i-9TA8FhwJYJ:www.kvadroom.ru/spb/articles/article.phtml%3Fa\\_id%3D223+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=462&gl=lt](http://209.85.135.104/search?q=cache:i-9TA8FhwJYJ:www.kvadroom.ru/spb/articles/article.phtml%3Fa_id%3D223+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=462&gl=lt); prisijungimo laikas: 2007-09-27.

<sup>117</sup> Закон Украины о нотариате//<http://209.85.135.104/search?q=cache:HYHzcXOCtzoJ:meget.kiev.ua/pg.php%3Fi%3D120+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=569&gl=lt>; prisijungimo laikas: 2007-09-27.

<sup>118</sup> Georgisches Gesetz über das Notariat//<http://www.gtz-law-caucasus.net/gesetze/files/070215%20GeoNotargesetz.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-10-04.

Įstatyme numatyta, kad notaras atsako už jam vykdant tarnybinę veiklą dėl jo tyčinio ar aplaidaus poelgio atsiradusius nuostolius bei tai, kad valstybė nėra atsakinga už notaro padarytą žalą. Notarai privalo būti sudarę profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartis.

### **5.1.6. Estija**

Estijos notariato padėtis panaši į Lietuvos - nuo 1973 m. gruodžio 21 d. Estijoje galiojo Estijos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymas, kurio pagrindu veikė valstybinės notarų kontoros. Netrukus po Estijos nepriklausomybės atkūrimo, 1993 m. lapkričio 1 d., buvo priimtas Estijos Respublikos notariato įstatymas, kuriuo įvykdyta notariato reforma ir valstybinis notariatas pakeistas privačiu, lotyniškojo notariato pagrindais veikiančiu notariatu, o 2000 gruodžio 6 d. įstatymas buvo pakeistas ir priimtas naujas, dabar galiojantis, Notariato įstatymas<sup>119</sup>.

Estijoje notaras privalo vykdyti pareigas, užtikrinančias teisinių santykių stabilumą. Vadovaujantis įstatymo 14 straipsniu, notaras yra atsakingas už atliekant tarnybines pareigas kaltai padarytą žalą, o reikalavimai atlyginti padarytą žalą turi būti nagrinėjami teisme. Siekiant užtikrinti galimos žalos atlyginimą, notaras privalo sudaryti profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį, tačiau esant tyčiniam pareigų pažeidimui, draudimas žalos neatlygina.

Įstatyme taip pat nurodoma, kad jei dėl žalos padarymo taip pat yra atsakinga sutarties šalis ar tretysis asmuo, tai notaras yra atsakingas už kaltai jam atliekant tarnybines pareigas padarytą žalą tik tokiu dydžiu, kokio neatlygina tie asmenys bei pabrėžiama, kad valstybė nėra atsakinga už notaro padarytą žalą.

### **5.2. Teisinis reglamentavimas vakarų valstybėse:**

Kaip vakarų valstybės pasirinktos Vokietija, Kanada ir Jungtinės Amerikos Valstijos. Vokietija lyginamajai notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo užsienio valstybėse analizei pasirinkta todėl, kad tai yra viena iš seniausias kontinentinės teisės tradicijas turinčių valstybių, Kanada ir Jungtinės Amerikos Valstijos pasirinktos dėl jose galiojančios bendrosios teisės (common law) tradicijos.

#### **5.2.1. Vokietija**

Notariato veiklą šioje šalyje reglamentuoja 1961 m. vasario 24 d. priimtos Vokietijos federalinės notarų taisyklės<sup>120</sup>. Notaras Vokietijoje yra privatus asmuo, asmeniškai atsakingas už atliekant tarnybines pareigas tyčia ar aplaidžiai padarytą žalą, tačiau tik tokiu atveju, jei žala atsirado dėl privalomos tarnybinės pareigos pažeidimo. Valstybė nėra atsakinga už notaro padarytą žalą.

---

<sup>119</sup> Закон о нотариате//

<http://www.notar.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=15787/%C7%C0%CA%CE%CD+%CE+%CD%CE%D2%C0%D0%C8%C0%D2%C5.doc>; prisijungimo laikas: 2007-10-04.

<sup>120</sup> Bundesnotarordnung (BNotO)//

[http://www.bnotk.de/\\_PDF-Dateien/BNotO/BNOTO\(22.12.2006\).pdf](http://www.bnotk.de/_PDF-Dateien/BNotO/BNOTO(22.12.2006).pdf); prisijungimo laikas: 2007-10-04.



Už netyčiniu pažeidimu padarytą žalą notaras asmeniškai savo turtu atsako tik tada, jei žala negali būti atlyginama kita tvarka. Kadangi notaras įpareigotas apdrausti profesinę civilinę atsakomybę, minėta nuostata reiškia, kad notaras už netyčia padarytą žalą atsako tuo atveju, jei žala viršija profesinės civilinės atsakomybės draudimo išmoką. Paminėtina, kad draudimo išmoka nemokama notarui padarius tyčinį pareigos pažeidimą.

### **5.2.2. Kanada**

Siekiant pateikti išsamesnę lyginamąją analizę, darbo autorė mano esant vertinga panagrinėti Kanados mokslininkų straipsnį<sup>121</sup>, kuriame analizuojami Kanados teismų sprendimai ir nutartys profesinis civilinės atsakomybės, tame tarpe ir notarų civilinės atsakomybės, klausimais. Prieš pradėdant nagrinėti, paminėtina, kad Kanada, išskyrus Kvebeko provinciją, priklauso bendrosios teisės (common law) tradicijai, kurioje teisė formuojama teismų precedentų pagrindu.

Kanadoje reikalaujama, kad vykdydami savo profesines pareigas, teisininkai būtų atidūs ir naudotų visus turimus įgūdžius bei žinias. Būtina pažymėti, kad, jei teisininkas yra tam tikros teisės srities specialistas, jam taikomas aukštesnis atidumo pareigos laipsnis, kadangi klientui pasamdžius profesionalą, jis turi teisę tuo profesionalu pasitikėti.

Kanados Aukščiausias teismas yra pažymėjęs, kad toje srityje, kurioje teisė yra susiformavusi ir nesikeičianti, notaro padaryta klaida lems jo kaltės pripažinimą dėl duoto netinkamo patarimo ar atlikto veiksmo. Be to, kadangi notarui keliama rūpestingumo, dėmesingumo pareiga, toje srityje, kurioje teisė gali būti permaininga, notaras, tinkamai patardamas, privalo įspėti klientą apie įvairių galimų alternatyvų pasekmes, notaro atidumo laipsnis negali būti sumenkinamas esant nedidelei sutarties vertei.

Notarų pareiga visapusiškai patarti savo klientams lemia tai, kad, tarkim, notaras, tvirtindamas įkeitimo sutartį, kuria turtas įkeičiamas antrą kartą, privalo informuoti klientą apie pirmosios sutarties nuostatas, kadangi tai gali turėti įtakos reikalavimo, užtikrinto antrą kartą įkeistu turtu, įvykdymui.

Rūpestingumo ir atidumo stoka, atliekant notarinius veiksmus, paprastai lemia civilinę atsakomybę už neapdairumą. 1991 metais Aukščiausias Kanados teismas paskelbė nutarimą, kuriuo buvo sugriežtintas profesionalams, įskaitant notarus, taikomas atidumo pareigos laipsnis. Byla kilo dėl neatidaus notaro patarimo. Notaras teisme gynėsi teigdamas, jog veikė pagal tuo metu galiojusią praktiką, todėl jo patarimas į jį besikreipusiam klientui buvo apdairus ir kompetentingas. Aukščiausias teismas nustatė, jog, veikiant pagal bendrąją praktiką, to ne visada

---

<sup>121</sup> H. Lefebvre, A. L. Lamarre. Professional Liability// [http://209.85.135.104/search?q=cache:E\\_IQFFHxE5EJ:www.lexpert.ca/directory/rd.php%3Farea%3DP4+notary+liability&hl=lt&ct=clnk&cd=430&gl=lt; prisijungimo laikas: 2007-10-04](http://209.85.135.104/search?q=cache:E_IQFFHxE5EJ:www.lexpert.ca/directory/rd.php%3Farea%3DP4+notary+liability&hl=lt&ct=clnk&cd=430&gl=lt; prisijungimo laikas: 2007-10-04).

pakanka norint išvengti atsakomybės. Profesionalas visais atvejais privalo įrodyti, kad priimta praktika, pagal kurią jis pasielgė, yra pagrįsta praktika. Be to, notaras, kaip patarėjas teisės klausimais, privalo informuoti savo klientus ne tik apie sandorio pasekmes, bet ir apie sudaromo dokumento finansinį poveikį. Notaro pareigos laipsnis informuoti sutarties šalis apie sandorį priklauso nuo kiekvienos šalies amžiaus, išsilavinimo, žinių apie tai, kokią sutartį jie sudaro, taip pat nuo sudaromo sandorio sudėtingumo.

Taigi, Kanadoje notarams taikomi atidumo, protingumo, rūpestingumo standartai ir pagal juos vertinami notaro atlikti veiksmai bei sprendžiamas civilinės atsakomybės taikymo klausimas.

### **5.2.3. Jungtinės Amerikos Valstijos**

Labai įdomi Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau - JAV) susiklosčiusi notarų civilinės atsakomybės teisės doktrina, todėl darbo autorė ją analizuos šiek tiek plačiau. Prieš pradėdant analizuoti, pažymėtina, kad JAV, kaip ir Kanada, priklauso bendrosios teisės tradicijai. Kadangi notarų veiklą ir civilinę atsakomybę reglamentuoja atskirose valstijose galiojantys teisės aktai ir teismų precedentai, darbo autorė JAV notarų civilinę atsakomybę nagrinės remdamasi JAV mokslininkų straipsniais, kuriuose buvo pateikta apibendrinta su nagrinėjama darbo tema susijusi informacija.

Mokslininkai G. Haberkorn ir J. Z. Wulf<sup>122</sup> pažymėjo, kad, nors JAV notaras yra valstybės tarnautojas, jo padėtis teisinėje sistemoje yra ypatinga, kadangi, nepaisant valstybės tarnautojo statuso, notaras yra asmeniškai atsakingas už vykdant pareigas padarytą žalą.

Notaras įsipareigotas veikti tinkamai ir imtis visų atsargumo priemonių, užtikrinančių teisėtumą, o notaro atidumo standartai nustatomi remiantis precedentine teise. Kiekvienos valstijos teisės aktai pateikia taisykles, kuriomis remiantis notaras privalo vykdyti savo veiklą. 1998 m. lapkričio mėn. Nacionalinė Notarų Asociacija (NNA) užbaigė Notarų Profesinės Atsakomybės Kodeksą<sup>123</sup>, susidedantį iš dešimties pagrindinių principų. Pagrindinius principus lydi aštuoniasdešimt penki profesinės atsakomybės standartai, kuriuose pateikiami paaiškinimai bei komentarai. Kodekso tikslas - parodyti JAV notarams, kaip jie turi elgtis, kai jų elgesio nereglamentuoja galiojantys teisės aktai. Pažymėtina, kad Kodeksas yra tik rekomendacinis ir,

---

<sup>122</sup> G. Haberkorn, J. Z. Wulf. The legal standard of care for notaries and their employers// [http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rtdb=CLID\\_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\\_top](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rtdb=CLID_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=_top); prisijungimo laikas: 2006-11-30.

<sup>123</sup> The notary public code of Professional responsibility// [http://www.nationalnotary.org/UserImages/Notary\\_Code.pdf](http://www.nationalnotary.org/UserImages/Notary_Code.pdf); prisijungimo laikas: 2007-10-05.

kaip teigia mokslininkai J. C. Anderson ir M. L. Closen<sup>124</sup>, jame yra spragų, pavyzdžiui, jame nenurodoma asmenų, kurie naudojami notarų teikiamomis paslaugomis, atsakomybė.

JAV notaras privalo veikti taip, kaip toje pačioje situacijoje veiktų pagrįstai atsargus ir apdairus notaras. Jei notaro veiksmai neatitinka pagrįstai apdairaus notaro standarto ir teisės aktais įtvirtintų reikalavimų, jei veikdamas jis tyčia ar dėl neatsargumo, aplaidumo pažeidžia jo veiklą reglamentuojančius teisės aktus, notaras bus atsakingas už visą dėl jo padaryto pažeidimo atsiradusią žalą. Mokslininkų M. L. Closen ir G. G. Dixon III<sup>125</sup> teigimu, ieškovui tenka našta įrodyti, kad notaras veikė nepaisydamas savo darbo veiklos standartų ir kad jis patyrė žalą, kurią lėmė netinkamas notaro pareigų vykdymas.

N. P. Spyke<sup>126</sup> atkreipė dėmesį į tai, kad skiriasi valstijose notarams keliami profesinės civilinės atsakomybės draudimo reikalavimai. Pavyzdžiui, Rod Ailendo, Virdžinijos valstijose nereikalaujama notarų civilinės atsakomybės draudimo, o Floridos, Kalifornijos valstijose draudimas yra privalomas. Notaro profesinės civilinės atsakomybės draudimo reikalavimo tikslas - visuomenės pasitikėjimo notarais formavimas bei siekis apsaugoti dėl neteisėtų notaro veiksmų nukentėjusias šalis. Tačiau pažymima, kad jei draudimo išmoka visiškai nekompensuos kliento patirtos žalos, skirtumą klientas galės išieškoti iš notaro. Be to, M. L. Closen<sup>127</sup> pabrėžė,

---

<sup>124</sup> J. C. Anderson, M. L. Closen. A proposed code of ethics for employers and customers of notaries: a companion to the notary public code of professional responsibility// [<sup>125</sup> M. L. Closen, G. G. Dixon III. Notaries public from the time of the Roman empire to the United States today, and tomorrow// \[<sup>126</sup> N. P. Spyke. Promoting the intermediate benefits of strict notary regulation// \\[<sup>127</sup> M. L. Closen. The public official role of the notary// \\\[51\\\]\\\(http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\\\_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn= top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.</a></p></div><div data-bbox=\\\)\\]\\(http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\\_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn= top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.</a></p></div><div data-bbox=\\)\]\(http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn= top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.</a></p></div><div data-bbox=\)](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn= top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.</a></p></div><div data-bbox=)

kad jei draudimo įmonė privalo sumokėti draudimo išmoką dėl notaro aplaidumo ar sąmoningo netinkamo pareigų vykdymo, ji gali išieškoti iš notaro jo klientui sumokėtą draudimo išmoką.

Kalbant apie JAV notarų atsakomybę, paminėtina, kad, kaip teigia mokslininkai K. L. Bruno ir M. L. Closen<sup>128</sup>, nei vienos valstijos įstatyme ar kokiame kitame teisės akte nėra numatyta notarų pareiga užtikrinti, kad dokumentą pasirašantys asmenys, kuriems tiekiamos notaro paslaugos, suprato savo pasirašomo dokumentų turinį. Tokia nuomonė pasakyta ir 1972 metų Minesotos Aukščiausiojo teismo sprendime bei 1996 metų Merilendo Apeliacinio teismo sprendime, kuriais vadovaujantis, notaras privalo tik užtikrinti, kad dokumentą pasirašantis asmuo suprastų pasirašomo dokumento pobūdį, t.y. ar tai sutartis, ar testamentas, ar įgaliojimas ir pan. Notaras gali gauti tokią informaciją paprasčiausiai paklausdamas pasirašančiojo asmens, koks dokumentas bus pasirašytas. Jei pasirašantis asmuo atsakyti negali, notaras turėtų atsisakyti patvirtinti dokumentą.

Atlikus notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo užsienio valstybėse analizę, pažymėtina, kad LR Notariato įstatymo 16 straipsnyje įtvirtintas notarų civilinės atsakomybės teisinis reglamentavimas, numatantis, kad „Notaras atsako Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka už savo, savo atstovo ir notarų biuro darbuotojų kaltais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą“<sup>129</sup>, lyginant su užsienio valstybėse esančiu notarų civilinės atsakomybės reglamentavimu, yra tinkamas. LR Notariato įstatymo 16 straipsnis aiškiai nurodo, kad notaras atsako LR Civilinio kodekso ir LR Notariato įstatymo nustatyta tvarka. Tuo tarpu užsienio valstybėse tik Armėnijos Notariato įstatyme yra nustatyta, kad notaras už padarytą žalą atsako Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Kitos užsienio valstybės notarų civilinę atsakomybę reglamentuoja lakoniškai, dažniausiai tik numatydamos, kad notaras privalo atlyginti atliekant notarinius veiksmus padarytą žalą, tačiau neduoda jokios nuorodos į teisės aktus, kuriais remiantis turėtų būti nustatomas notaro civilinės atsakomybės buvimas. Taip pat paminėtina, kad Armėnijoje bei Moldovoje notarams civilinė atsakomybė taikoma tik už atliekant notarinius veiksmus tyčia padarytą žalą, o tai leidžia nepagrįstai susiaurinti civilinės atsakomybės taikymą notarui, kadangi jam padarius neatsargų pažeidimą, žala nukentėjusiam asmeniui nebus atlyginta. Visose kitose nagrinėtose valstybėse notarams civilinė atsakomybė kyla už vykdant

---

<sup>128</sup> K. L. Bruno, M. L. Closen. Notaries public and document signer comprehension: a dangerous mirage in the desert of notarial law and practice// [<sup>129</sup> Lietuvos Respublikos notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rldb=CLID_DB34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.</a></p></div><div data-bbox=)

pareigas tyčia ar dėl neatsargumo padarytą žalą. Griežčiausia notarų civilinė atsakomybė, kaip ir Lietuvoje, yra JAV ir Kanadoje. Šiose valstybėse, kaip ir Lietuvoje, yra pripažįstama, kad dėl notarų veiklos reikšmingumo ir ypatingumo, notarams taikytini griežtesni atidumo, atsargumo, rūpestingumo reikalavimai ir notaro atsakomybės pagrindu gali būti bet kuri, net ir pati lengviausia, kaltės forma - paties mažiausio laipsnio neapsižiūrėjimas, nepakankamas atidumas ar net klaida.

Atsižvelgiant į užsienio valstybių (Armėnijos, Vokietijos, Rusijos, Gruzijos, Ukrainos, Estijos) notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą, notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimą numatantį notarų civilinę atsakomybę reglamentuojančiame, arba gretimame, iš karto po jo einančiame, straipsnyje, siekiant notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo nuoseklumo, darbo autorė siūlo LR Notariato įstatymo 6<sup>(2)</sup> straipsnį, reglamentuojantį notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą, perkelti prie LR Notariato įstatymo 16 straipsnio, reglamentuojančio notaro atsakomybę ir LR Notariato įstatymo 6<sup>(2)</sup> straipsnį laikyti LR Notariato įstatymo 16<sup>(1)</sup> straipsniu, 6<sup>(2)</sup> straipsnį panaikinant.

## IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į darbo pradžioje iškeltą tikslą bei uždavinius jam pasiekti, išanalizavus Lietuvos teismų praktiką, teisės aktus ir teisės doktriną, teigtina, kad įvade kelti darbo tikslas ir uždaviniai buvo pasiekti. Atliktos analizės pagrindu galima daryti išvadas ir pateikti pasiūlymus, kurie ateityje padėtų patobulinti notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą ir taikymą:

Darbo eigoje pasitvirtino hipotezė, kad Lietuvos Respublikoje nepakankamai išsamus teisinis reglamentavimas ir netinkamas teisės normų aiškinimas sukelia praktinio notarų civilinės atsakomybės taikymo problemas:

1. Daugiausiai notarų civilinės atsakomybės taikymo problemų kyla dėl netinkamo teisės normų aiškinimo - teismams netinkamai aiškinant teisės normas, kyla notarų įtraukimo į bylą, civilinės atsakomybės sąlygų taikymo, notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo problemos. Siekiant ateityje šių problemų išvengti, pažymėtina, kad:
  - 1.1. Teismai, nagrinėdami bylas dėl sandorių pripažinimo negaliojančiais, esant visoms notaro civilinės atsakomybės sąlygoms, vadovaujantis LR Civilinio proceso kodekso 158 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta teismų pareiga padėti šalims ir kitiems dalyvaujantiems byloje asmenims įgyvendinti jų teises, turi paaiškinti bylos šalims teisę pareikšti ieškinį notarui dėl nuostolių atlyginimo, kadangi, atsižvelgiant į proceso ekonomiškumo principą, jei ateityje notarui galėtų būti reiškiamas ieškinys dėl padarytos žalos atlyginimo, tikslinga notaro civilinės atsakomybės klausimą svarstyti jau nagrinėjant bylą dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu.
  - 1.2. Ieškovas byloje dėl notaro padarytos žalos atlyginimo privalo įrodyti padarytą žalą, neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos. Notarui, teigiančiam, kad jo veiksmai buvo teisėti ir kad jis dėl atsiradusios žalos yra nekaltas, tenka pareiga įrodyti savo nekaltumą, t.y. kad jis yra padaręs viską, ko iš jo toje situacijoje galėjo būti protingai reikalaujama, kad žala nekiltų.
  - 1.3. Kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, taip pat kai tie sandoriai buvo notariškai tvirtinami remiantis VĮ Registrų centras išduotomis pažymomis, turi būti nustatyta, kurio iš notarų ir VĮ Registrų centras neteisėti veiksmai, ar jų visų padaryti pažeidimai, yra teisiškai reikšmingi civilinei atsakomybei, t.y. lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo. Atitinkamai, kai yra panaikinti kelių notarų patvirtinti sandoriai, turintys ryšį su padaryta žala, turi būti

nustatyta, kurio iš notarų ar jų visų neteisėti veiksmai lėmė žalą ar prisidėjo prie jos atsiradimo.

1.4. Sandorio pripažinimas negaliojančiu nesuponuoja notaro civilinės atsakomybės sąlygų, ypač jo kaltės, buvimo. Teismine tvarka pripažinus negaliojančiu notaro patvirtintą sandorį, tai turėtų būti tik prielaida teismams svarstyti, kad galbūt notaras nesiėmė visų iš jo reikalaujamų veiksmų, padarė ne viską, ko yra protinga iš jo reikalauti konkrečioje situacijoje, tačiau sandorio pripažinimas negaliojančiu negali būti vertinamas kaip notaro kaltės įrodymas.

1.5. Teismai, nagrinėdami su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas, turėtų labiau įsigilinti į bylos aplinkybes ir, turėdami atitinkamų duomenų, nustatinėti ne tik notaro, bet ir kitų asmenų galimą įtaką ieškovo patirtos žalos atsiradimui bei solidarios civilinės atsakomybės taikymo klausimą.

1.6. Draudimo išmokos, kaip notaro padarytos žalos atlyginimo priteisimas tais atvejais, kai civilinės atsakomybės taikymas notarui nėra galimas, yra nepagrįstas, prieštarauja teisės normoms ir peržengia draudimo sutartimi suteikiamos draudiminės apsaugos ribas.

1.7. Esant privalomam civilinės atsakomybės draudimui, žalą patyręs asmuo turėtų reikalauti žalos atlyginimo tiesiogiai iš draudimo kompanijos (draudiko), o notaras (draudėjas) byloje turėtų būti trečiuoju asmeniu, nepareiškiančiu savarankiškų reikalavimų, nebent draudėjas ir draudikas civilinės atsakomybės draudimo sutartyje būtų susitarę kitaip.

2. Dėl nepakankamai išsamaus teisinio reglamentavimo kylančių problemų nėra daug. Atlikta teismų praktikos analizė leidžia teigti, kad dėl nepakankamai išsamaus teisinio reglamentavimo teismuose kyla civilinės atsakomybės subjekto nustatymo, notaro civilinę atsakomybę apdraudusio draudiko subrogacijos teisės ir žalą padariusį asmenį problemos bei ateityje gali kilti problemos dėl nepakankamai išsamus LR Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalies suformulavimo. Siekiant teismų praktikoje išvengti klaidų darymo, sprendžiant su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas, darbo autorė siūlo tokius teisinio reglamentavimo pakeitimus:

2.1. Papildyti LR Notariato įstatymo 2 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

**„2 straipsnis. Notaras**

Notaras yra **privatus** valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų“.

2.2. Papildyti LR Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

**„46 straipsnis. Sandorių tvirtinimas ir registravimas**

Nekilnojamųjų ar kilnojamųjų daiktų, kuriems įstatymų nustatyta privaloma teisinė registracija, perleidimo kito asmens nuosavybėn, nuomos ar perdavimo naudotis kitu būdu, įkeitimo arba kitų daiktinių teisių ar jų suvaržymo sandorius, **įskaitant preliminarias sutartis**, notaras tvirtina tik nustatęs, kad daiktas nuosavybės teise priklauso teisių perleidėjui“.

2.3. Papildyti LR Civilinio kodekso 6.1015 straipsnio 1 dalies 3 sakinį ir jį išdėstyti taip:

„Subrogacija **draudėjo atžvilgiu** netaikoma draudimo nuo nelaimingų atsitikimų, draudimo ligos atveju, civilinės atsakomybės draudimo atveju, taip pat kitais įstatymų numatytais atvejais“.

3. Atsižvelgiant į užsienio valstybių (Armėnija, Vokietija, Rusija, Gruzija, Ukraina, Estija) notarų civilinės atsakomybės teisinį reglamentavimą, notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimą numatantį notarų civilinę atsakomybę reglamentuojančiame, arba gretimame, iš karto po jo einančiame, straipsnyje, siekiant notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo nuoseklumo, darbo autorė siūlo LR Notariato įstatymo 6<sup>(2)</sup> straipsnį, reglamentuojantį notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą, perkelti prie LR Notariato įstatymo 16 straipsnio, reglamentuojančio notaro atsakomybę ir LR Notariato įstatymo 6<sup>(2)</sup> straipsnį laikyti LR Notariato įstatymo 16<sup>(1)</sup> straipsniu, 6<sup>(2)</sup> straipsnį panaikinant.



## LITERATŪROS SĄRAŠAS

### *Norminė literatūra:*

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume//Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas//Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
4. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinio notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1974, Nr. 20-191.
5. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-810.
6. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo“//Valstybės žinios. 1994, Nr. 78-1463.
7. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas//Valstybės žinios. 1998, Nr. 49-1329.
8. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 2, 3, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 25, 27, 28, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 44, 51, 53, 56, 57, 59, 60 straipsnių ir II skyriaus pavadinimo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 6<sup>(1)</sup>, 6<sup>(2)</sup>, 15<sup>(1)</sup>, 22<sup>(1)</sup>, 27<sup>(1)</sup> straipsniais ir 58, 63, 64 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 15-598.
9. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 55-1046.
10. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios tarybos 1992-09-17 nutarimas Nr.1-2896 „Dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo įsigaliojimo“//Valstybės žinios. 1992, Nr. 28-811.
11. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-05-08 nutarimas Nr. 580 „Dėl notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“//Valstybės žinios. 1993, Nr. 47-2079.
12. О нотариате//  
<http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1297&lang=rus#3>;  
prisijungimo laikas: 2007-09-27.
13. Закон Республики Молдова о нотариате//  
<http://209.85.135.104/search?q=cache:BkH99NU8PgcJ:www.law-moldova.com/laws/rus/notariate04-ru.txt+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2>

[%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=325&gl=lt; prisijungimo laikas: 2007-09-27.](#)

14. Основы законодательства Российской Федерации о нотариате//  
[http://www.notary.su/index.php?option=com\\_content&task=view&id=1&Itemid=2;](http://www.notary.su/index.php?option=com_content&task=view&id=1&Itemid=2)  
prisijungimo laikas: 2007-09-27.
15. Закон Украины о нотариате//  
[http://www.gtz-law-caucasus.net/gesetze/files/070215%20GeoNotargesetz.pdf;](http://209.85.135.104/search?q=cache:HYHzcXOCtzoJ:meget.kiev.ua/pg.php%3Fi%3D120+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=569&gl=lt; prisijungimo laikas: 2007-09-27.</a></u></li><li>16. Georgisches Gesetz über das Notariat//<br/><u><a href=)  
prisijungimo laikas: 2007-10-04.
17. Закон о нотариате//  
[http://www.notar.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=15787/%C7%C0%CA%CE%CD+%CE+%CD%CE%D2%C0%D0%C8%C0%D2%C5.doc;](http://www.notar.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=15787/%C7%C0%CA%CE%CD+%CE+%CD%CE%D2%C0%D0%C8%C0%D2%C5.doc) prisijungimo laikas: 2007-10-04.
18. Bundesnotarordnung (BNotO)//  
[http://www.bnotk.de/\\_PDF-Dateien/BNotO/BNOTO\(22.12.2006\).pdf;](http://www.bnotk.de/_PDF-Dateien/BNotO/BNOTO(22.12.2006).pdf) prisijungimo laikas: 2007-10-04.
19. The notary public code of professional responsibility//  
[http://www.nationalnotary.org/UserImages/Notary\\_Code.pdf;](http://www.nationalnotary.org/UserImages/Notary_Code.pdf) prisijungimo laikas: 2007-10-05.

***Specialioji literatūra:***

20. Anderson J. C., Closten M. L. A proposed code of ethics for employers and customers of notaries: a companion to the notary public code of professional responsibility//  
[http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals)

&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\_top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.

21. Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai//Jurisprudencija. 2003, t. 37(29). P. 59-65.
22. Bruno K. L., Closten M. L. Notaries public and document signer comprehension: a dangerous mirage in the desert of notarial law and practice//  
http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\_top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.
23. Closten M. L. The public official role of the notary//  
http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\_top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.
24. Closten M. L., Dixon III G. G. Notaries public from the time of the Roman empire to the United States today, and tomorrow//  
http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\_top; prisijungimo laikas: 2006-11-30.
25. Gaivenis V. Notaras ir visuomenė//Teisė. 1996, Nr.1. P. 16-17.

26. Haberkorn G., Wulf J. Z. The legal standard of care for notaries and their employers// [http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\\_top](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=_top); prisijungimo laikas: 2006-11-30.
27. Lefebvre H., Lamarre A. L. Professional Liability// [http://209.85.135.104/search?q=cache:E\\_IQFFHxE5EJ:www.lexpert.ca/directory/rd.php%3Farea%3DP4+notary+liability&hl=lt&ct=clnk&cd=430&gl=lt](http://209.85.135.104/search?q=cache:E_IQFFHxE5EJ:www.lexpert.ca/directory/rd.php%3Farea%3DP4+notary+liability&hl=lt&ct=clnk&cd=430&gl=lt); prisijungimo laikas: 2007-10-04.
28. Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. – Vilnius: Justitia, 1995.
29. Norkūnas A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas//Jurisprudencija. 2002, t. 28(20). P. 112-118.
30. Repin V. S. Das Notariat Rußlands: Zurück in die Zivilisation// <http://rsw.beck.de/bib/default.asp?vpath=%2Fbibdata%2Fzeits%2FDNotZ%2F1994%2Fcont%2FDNotZ%2E1994%2E284%2E1%2Ehtm&catalog=e:\IndexDT\BeckOnlineENTS&docid=63880&words=Notar+AND+Verantwortung&docURL=%2Fbibdata%2Fzeits%2FDNotZ%2F1994%2Fcont%2FDNotZ%2E1994%2E284%2E1%2Ehtm&CiUserParam3=spezial2.asp&Stemming=STEM>; prisijungimo laikas: 2006-11-30.
31. Spyke N. P. Promoting the intermediate benefits of strict notary regulation// [http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID\\_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=\\_top](http://international.westlaw.com/Welcome/WorldJournals/default.wl?rltdb=CLID_D B34443011&effdate=1%2f1%2f0001+12%3a00%3a00+AM&db=WORLD-JLR%2cECLR%2cEIPR%2cEURLR%2cUK-JLR%2cLJI%2cCOMPLAW%2cCONSTLJ&rs=WLIN6.11&sv=Split&tofrom=%2fsearch%2fresult.aspx&method=TNC&query=%22responsibility%22%26%22notary%22&mt=WorldJournals&action=EditQuery&vr=2.0&eq=Welcome%2fWorldJournals&rp=%2fsearch%2fdefault.wl&spa=intbaltic-1000&ssrc=0&fn=_top); prisijungimo laikas: 2006-11-30.
32. Šalkauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naujajį Civilinį kodeksą// Justitia. 2002, Nr.1-2. P. 4-5.

33. Ванецян А. Нотариус не должен подменять судьбу и юриста//Деловой Экспресс. 2005, №36 (644)//  
[http://209.85.135.104/search?q=cache:EtGCqGF9yGQJ:www.express.am/36\\_05/interview.html+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=305&gl=lt](http://209.85.135.104/search?q=cache:EtGCqGF9yGQJ:www.express.am/36_05/interview.html+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=305&gl=lt); prisijungimo laikas: 2007-09-27.
34. Когда нужен нотариус//Квадрум.Журнал.2007//  
[http://209.85.135.104/search?q=cache:i-9TA8FhwJYJ:www.kvadroom.ru/spb/articles/article.phtml%3Fa\\_id%3D223+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=462&gl=lt](http://209.85.135.104/search?q=cache:i-9TA8FhwJYJ:www.kvadroom.ru/spb/articles/article.phtml%3Fa_id%3D223+%D0%9E%D1%82%D0%B2%D0%B5%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C+%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%83%D1%81%D0%B0&hl=lt&ct=clnk&cd=462&gl=lt); prisijungimo laikas: 2007-09-27.

***Teismų praktika:***

35. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. rugsėjo mėn. 13 d. nutartis civilinėje byloje Algirdas Petras Janulaitis v. Kauno miesto 17-ojo notarų biuro notarė Rasa Inokaitienė, tretieji asmenys - Aldona Janonienė, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 3K-3-810/2000 m. (bylų kategorija 7).
36. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Laura Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė Dalia Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos UAB „Drauda“, tretysis asmuo - Maiza Dudar, bylos Nr. 3K-3-578/2001 m. (bylų kategorija 39.2.1; 39.4; 67).
37. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje L. Kazlauskienė v. Vilniaus miesto 12-ojo notarų biuro notarė D. Jungevičienė, Lietuvos-Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, bylos Nr. 3K-3-398/1999 m. (bylų kategorija 7, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika“ Nr. 12. P. 119-123).
38. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. balandžio 17 d. nutartis civilinėje byloje Bronislovas Leskauskas, Alfonsas Jaras, Ramutė Jarienė, Rasa Jarienė, Vytautas Ilgevičius v. Vilniaus miesto 5-asis notarų biuras, Vilniaus miesto 22-ojo notarų biuro notarė Snieguolė Bylinskienė, tretieji asmenys - Bendra Lietuvos ir Vokietijos draudimo įmonė UAB „Drauda“, UAB

- draudimo kompanija „Baltic polis”, bylos Nr. 3K-3-614/2002 m. (bylų kategorija 39.2.2).
39. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2002 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje A. S. v. Kauno rajono 1-ojo notarų biuro notarė G. P., Kauno rajono 2-ojo notarų biuro notarė R. B., A. P., ir kiti, bylos Nr. 3K-7-645/2002 m. (bylų kategorija 39.2.3.; 39.6.2.13, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika” Nr. 18. P. 49-54).
40. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Jolanta Sabaliauskienė, Ingrida Zubienė v. Klaipėdos m. 7-ojo notarų biuro notarė Virginija Joana Martinauskienė, AB „Lietuvos draudimas”, bylos Nr. 3K-3-11/2004 m. (bylų kategorija 39.2.3).
41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje Rita Narakienė v. Raimundas Vitkus, Renata Butkauskaitė, 222-ojo Daugiabučių namų savininkų bendrija, tretysis asmuo - AB DK „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-7-127/2003 m. (bylų kategorija 39.2.3, paskelbta biuletenyje „Teismų praktika” Nr. 19. P. 47-51).
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 19 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. notarė V. P., AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys - VĮ Registrų centras, R. V., bylos Nr. 3K-3-251/2007 m. (bylų kategorija 44.5.2.17 (S)).
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 9 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė, Zofija Sinkevičienė v. Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valantiejiene ir kiti, bylos Nr. 3K-3-156/2005 m. (bylų kategorija 44.5.2.1).
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Žana Kitova v. Ala Kitova, Daiva Maknevičiūtė, Sergejus Ščelkunovas, Gytis Karalius, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, antstolių kontora prie Kauno miesto apylinkės teismo, UADB „KDK draudimas”, AB „Lietuvos draudimas”, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė, bylos Nr. 3K-3-1096/2000 m. (bylų kategorija 42).
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 31 d. nutartis civilinėje byloje D. S. v. S. S. ir A. K., tretieji asmenys - A. J. D., F. Č., DNSB „Smiltelė“, antstolė L. U., notarė B. V., bylos Nr. 3K-3-318/2007 m. (bylų kategorija 21.4.1.1; 32.5.1; 129.2).

46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. birželio 8 d. nutartis civilinėje byloje Vitoldas Matuzas v. Plana Kairienė, Danutė Karklienė, Zenonas Karklys, tretysis asmuo - Jonas Kairys, bylos Nr. 3K-3-338/2005 m. (bylų kategorija 121.18; 121.19.1; 121.20).
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje L. A. v. Z. V., tretieji asmenys - AB „Lietuvos draudimas“, notarės G. S. ir N. K., VĮ Registrų centras, bylos Nr. 3K-3-154/2007 (bylų kategorija 21.6; 24.2; 24.3; 30.12.2 (S)).
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 8 d. nutartis civilinėje 519-oji daugiabučio namo savininkų bendrija v. L. R., V. Z., R. V., Vilniaus miesto 26-asis notarų biuras, bylos Nr. 3K-3-426/2004 m. (bylų kategorija 31.4, 31.5, 31.6.1).
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. rugsėjo 3 d. nutartis civilinėje byloje Raimundas Levandauskas, Violeta Levandauskienė v. Zofija Sinkevičienė, Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Kauno miesto 20-ojo notarų biuro notarė Ramutė Valentiejienė, tretysis asmuo - AB „Lietuvos draudimas“ Kauno filialas, bylos Nr. 3K-3-764/2003 m. (bylų kategorija 39.2.2, 39.9).
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje Olga Dėrkač, Jurijus Dėrkačius v. Elena Adachovskaja, tretieji asmenys - Klaipėdos miesto 5-asis notarų biuras, Aleksandras Adachovskis, bylos Nr. 3K-3-667/2003 m. (bylų kategorija 15.2.1.3).
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje T. V. v. V. A. V., M. P., notarė N. B., tretieji asmenys – UAB draudimo kompanija „PZU Baltija“, VĮ Registrų centro Šiaulių filialas, bylos Nr. 3K-3-88/2006 m. (bylų kategorija 44.2.4.2 „(S)“).
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Ona Kuorienė v. AB „Lietuvos draudimas“, Vilniaus miesto 6-ojo notarų biuro notarė Dalia Štaupienė, tretieji asmenys - Kęstutis Jasukaitis, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės Vilniaus filialas, bylos Nr. 3K-3-1589/2002 m. (bylų kategorija 39.4).
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje V. B. v. G. A., AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Kauno miesto 4-ojo

- notarų biuro notarė Virginija Jarienė, bylos Nr. 3K-3-420/2006 m. (bylų kategorija 44.1; 73.2.6.4.1).
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje Žana Kitova v. Kauno miesto 7-ojo notarų biuro notarė Judita Valevičienė, Daiva Maknevičiūtė, tretieji asmenys - UADB „KDK draudimas“, AB „Lietuvos draudimas“, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė, Gytis Karalius, bylos Nr. 3K-3-1277/2002 m. (bylų kategorija 109).
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. birželio 30 d. nutartis civilinėje byloje J. G. v. Kauno miesto 8-ojo notarų biuro notarė Laimutė Telksnienė, VĮ Registrų centras, AB „Lietuvos draudimas“, likviduojama UADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-295/2006 m. (bylų kategorija 44.5.2.5; 4.5.2.17; 73.2.6.4.1 (S)).
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gruodžio 17 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos žemės ūkio bankas“ v. Eugenijus Taletas, Vladas Kerpauskas, Algimantas Endriukaitis, Jonas Jakutis, Eugenijus Budreika, Vladas Vilkas, Algimantas Barauskas, notarė Danutė Jasaitytė, bylos Nr. 3K-3-1350/2001 m. (bylų kategorija 39.6.2).
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. sausio 31 d. nutartis civilinėje byloje Jūratė Staniulienė v. Artūras Staniulis, Vilniaus miesto 8-ojo notarų biuro notarė R.Čižienė, Lietuvos taupomojo banko Sostinės skyrius, tretysis asmuo - UAB „Vytardas“, bylos Nr. 3K-3-125/2001 m. (bylų kategorija 15.1, 15.2.1.1, 15.2.1.5).
58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje Albinas Skučas v. Genovaitė Pakerytė, Renata Butkauskaitė, Antanina Povilanskienė–Kybartienė, AB „Lietuvos draudimas“, BUADB „KDK draudimas“, bylos Nr. 3K-3-1066/2003 m. (bylų kategorija 39.6.2.11).
59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. sausio 11 d. nutartis civilinėje byloje M. S. v. notarė L. P., tretieji asmenys - V. O., D. P., UAB „ERGO Lietuva“, bylos Nr. 3K-3-25/2006 m. (bylų kategorija 73.2.6.4.1; 95.3 (S)).
60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. spalio 9 d. nutartis civilinėje byloje Daiva Petrauskienė v. UAB „Ergo Lietuva“,



tretysis asmuo - AB Lietuvos žemės ūkio bankas, bylos Nr. 3K-3-1063/2002 m. (bylų kategorija 39.4).

61. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Daiva Bagdonienė v. Jevgenijus Ivanovas, Vilniaus miesto 4-ojo notarų biuro notarė Aldona Adomaitienė, AB „Lietuvos draudimas“, tretysis asmuo - Teresa Ivanova, bylos Nr. 3K-3-371/2004 m. (bylų kategorija 39.4; 39.6.2.13).
62. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje Aldona Šulinskienė v. Virginija Joana Martinauskienė, tretieji asmenys - UAB Kauno draudimo kompanija, UAB „Baltic Polis“, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 3K-3-331/2001 m. (bylų kategorija 39.4, 39.6.2).
63. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. kovo 22 d. nutartis civilinėje byloje M. D. Pečiūrienė v. R. Butkauskaitė, A. Urbonienė, UADB „KDK Draudimas“, tretysis asmuo - J. V. Akelaitis, bylos Nr. 3K-3-336/2000 m. (bylų kategorija 62).
64. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2001 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje pagal D. Fokienės atskirąjį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2000 m. balandžio 12 d. nutarties, bylos Nr. 2-175/2001 m.
65. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje V. R. v. O. K., O. J., V. Ž., L. Š., Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, tretieji asmenys - antstolis Leonas Gudeika, Kauno miesto 12-ojo notarų biuro notarė Gintė Kuzabavičienė, Kauno rajono 1-ojo notarų biuro notarė Ramutė Siliūnienė, bylos Nr. 2A-237/2006 m. (bylų kategorija 45.1,21.1, 21.4.1.3, 21.4.2.7 (S)).
66. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje Vanda Reifienė, Juozapas Reifas v. Edita Žebelienė, Bronius Žebelis, bylos Nr. 2A-317/2003 m. (bylų kategorija 37.8).
67. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. gegužės 12 d. nutartis civilinėje byloje N. G. v. notarė G. Š., bylos Nr. 2A<sup>31</sup>-323/05.
68. Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje V. V. v. notarė Vida Penkauskaitė, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 2A-1413-109/2006 m. (bylų kategorija 44.2.4.1.;44.2.4.2.; 44.5.2.17).

69. Vilniaus miesto 3-ojo apylinkės teismo 2005 m. balandžio 20 d. sprendimas civilinėje byloje M. L. v. Vilniaus miesto 6-ojo notarų biuro notarė D. Š., S. L., UAB DK „PZU Baltija“, AB „Lietuvos draudimas“, bylos Nr. 2–989-631/05.
70. Kauno miesto apylinkės teismo 2006 m. rugsėjo 29 d. sprendimas civilinėje byloje V. V. v. Kauno miesto 14-jo notarų biuro notarė Vida Penkauskaitė, AB „Lietuvos draudimas“, tretieji asmenys – VĮ Registrų centras, R. V., bylos Nr. 2-621-521/2006 m. (bylų kategorija 116.1).
71. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 23 d. nutartis administracinėje byloje D. K. v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, tretysis suinteresuotas asmuo - Lietuvos notarų rūmai, bylos Nr. AS<sup>10</sup>-349/2007 (procesinio sprendimo kategorija 54).

## SANTRAUKA

*Magistro baigiamojo darbo tema* - notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos probleminių aspektų analizė Lietuvos teismų praktikos pagrindu.

*Pagrindinės sąvokos: notaras, civilinė atsakomybė, teisinis reglamentavimas, taikymas, praktika, problemos.*

Notarų profesinė veikla, dėl ypatingų jų atliekamų funkcijų, susijusi su didesne žalos atsiradimo tretiesiems asmenims rizika, todėl labai svarbus notarų civilinės atsakomybės teisingas ir išsamus teisinis reglamentavimas bei teisinga jos taikymo praktika, tačiau Lietuvoje egzistuoja notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktinio taikymo tyrimų stoka, o notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemos Lietuvoje visiškai nėra nagrinėtos. Mokslinės literatūros trūkumas buvo ne tik pagrindinė problema, su kuria susidūrė šio darbo autorė, bet ir aplinkybė, lėmusi temos aktualumą ir naujumą.

Atsižvelgiant į darbo temą, didžiausias dėmesys rašant darbą skiriamas teismų praktikos analizei. Rašydama darbą autorė išnagrinėjo šešiasdešimt tris su notarų civilinės atsakomybės taikymu susijusias bylas, iš jų darbe minimos ir analizuojamos tik trisdešimt septynios bylos, kuriose buvo pastebėtos notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ar praktikos problemos. Rengiant darbą nagrinėti penkių Lietuvos mokslininkų straipsniai, bei vieno mokslininko monografija, dešimt užsienio mokslininkų straipsnių, darbe pasinaudota kai kurių mokslininkų mintimis. Darbe taip pat nagrinėta vienuolika Lietuvos Respublikos teisės aktų bei septyni užsienio valstybių notariataų reglamentuojantys įstatymai.

Darbe analizuojama ir kritikuojama teismų praktika notarų civilinės atsakomybės taikymo klausimais, remiantis atlikta teismų praktikos, teisės aktų, teisės doktrinos analize, nagrinėjama notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo kaita, notarų civilinės atsakomybės sąlygų ypatumai, notarų civilinės atsakomybės teisinis reglamentavimas rytų ir vakarų valstybėse, pateikiamos konkrečios notarų civilinės atsakomybės teisinio reglamentavimo ir praktikos problemos bei siūlomi kylančių problemų sprendimo būdai.

Darbo eigoje pasitvirtino hipotezė, kad Lietuvos Respublikoje nepakankamai išsamus teisinis reglamentavimas ir netinkamas teisės normų aiškinimas sukelia praktinio notarų civilinės atsakomybės taikymo problemas. Daugiausiai notarų civilinės atsakomybės taikymo problemų kyla dėl netinkamo teisės normų aiškinimo - teismams netinkamai aiškinant teisės normas, kyla notarų įtraukimo į bylą, civilinės atsakomybės sąlygų taikymo, notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo problemos. Dėl nepakankamai išsamaus teisinio reglamentavimo kyla civilinės atsakomybės subjekto nustatymo, notaro civilinę atsakomybę apdraudusio draudiko

subrogacijos teisės į žalą padariusį asmenį problemos, gali kilti problemos dėl nepakankamai išsamus LR Notariato įstatymo 46 straipsnio 1 dalies suformulavimo.

## RESÜMEE

**Thema der Magisterabschlussarbeit** - die Analyse von problematischen Aspekten der Rechtsreglementierung der Zivilverantwortung von Notaren und der Praxis auf der Grundlage der Praxis der Gerichte in Litauen.

**Hauptbegriffe: Notar, Zivilverantwortung, juristische Reglementierung, Anpassung, Praxis, Probleme.**

Berufliche Tätigkeit von Notaren ist wegen der besonderen von ihnen zu erledigenden Funktionen mit dem Entstehen des größeren Risikos wegen Schäden für die dritten Personen verbunden. Es ist deswegen die richtige und ausführliche juristische Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren sowie Praxis ihrer Anpassung sehr wichtig. In Litauen existiert aber Mangel an Untersuchungen der Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren und der praktischen Anpassung. Die Probleme der juristischen Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren und der Praxis wurden in Litauen nie behandelt. Mangel an der wissenschaftlichen Literatur war nicht nur das Hauptproblem, das Autorin dieser Arbeit hatte, sondern auch der Umstand, der die Aktualität und Neuigkeit des Themas entschieden hat.

Berücksichtigend auf Thema der Arbeit wurde die größte Aufmerksamkeit beim Schreiben der Arbeit der Analyse der Praxis von Gerichten zuerteilt. Beim Schreiben der Arbeit hat die Autorin dreiundsechzig mit der Anpassung der Zivilverantwortung der Notare verbundene Sachen bearbeitet. Von denen werden in der Arbeit nur siebenunddreißig erwähnt und analysiert, in denen die Probleme der juristischen Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren oder der Praxis bemerkt wurden. Beim Vorbereiten der Arbeit wurden die Artikel der fünf Wissenschaftler Litauens sowie Monographie eines Wissenschaftlers, zehn Artikel der ausländischen Wissenschaftler behandelt. Es wurden in der Arbeit die Gedanken von einigen Wissenschaftlern benutzt. Es wurde in der Arbeit elf Rechtsakte der Republik Litauens sowie sieben das Notariat reglementierende Gesetze der ausländischen Staaten behandelt.

In der Arbeit wird die Gerichtspraxis wegen den Fragen der Anpassung der Zivilverantwortung von Notaren gemäß der gemachten Analyse des Gerichtspraktikums, Rechtsakten, juristischen Doktrin analysiert und kritisiert, es wird der Wechsel der juristischen Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren, Besonderheiten der Bedingungen der Zivilverantwortung der Notare, juristische Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren in den Ost- und Weststaaten behandelt. Es werden die konkrete Probleme der juristischen

Reglementierung der Zivilverantwortung von Notaren und des Praktikums vorgelegt sowie Lösungsweise der entstandenen Probleme angeboten.

Im Lauf der Arbeit bestätigte sich die Hypothese, dass in der Republik Litauens die unzureichend ausführliche juristische Reglementierung und unpassende Erklärung der Rechtsnormen die Probleme der praktischen Anpassung der Zivilverantwortung von Notaren verursacht. Die meisten Probleme der Anpassung der Zivilverantwortung von Notaren entstehen wegen der unpassenden Erklärung der Rechtsnormen. Wenn die Gerichte unpassend die Rechtsnormen erklären entstehen die Probleme des Eintragens in die Sache, Anpassung der Bedingungen der Zivilverantwortung, des Verbotes der beruflichen Zivilverantwortung der Notare. Wegen der unzureichend ausführlichen juristischen Reglementierung entstehen die Probleme der Feststellung des Subjekts der Zivilverantwortung, die Subrogationsrechte des Versicherungsträgers, der die Zivilverantwortung des Notars versichert hat, auf die Person, die den Schaden gemacht hat. Es können auch die Probleme wegen der unzureichend ausführlichen Formulierung des 1. Teiles des 46. Artikels des Notariatgesetzes der Republik Litauen entstehen.